

T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YABANCI DİLLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
FRANSIZ DİLİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

BALZAC'IN *İNSANLIK KOMEDYASI*'NDA PARANIN ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Senem ERŞAHİN

DİYARBAKIR - 2019

T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YABANCI DİLLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
FRANSIZ DİLİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

BALZAC'IN *İNSANLIK KOMEDYASI*'NDA PARANIN ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Senem ERŞAHİN

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Uğur YÖNTEN

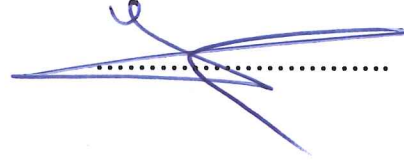
DİYARBAKIR - 2019

KABUL VE ONAY

D.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma, jürimiz tarafından Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı Fransız Dili Eğitimi Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir. 24/06/2019

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Uğur YÖNTEN

Üye : Doç. Dr. Hüseyin YAŞAR

Üye : Doç. Dr. Şengül KOCAMAN

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. İlhami BULUT
ENSTİTÜ MÜDÜRÜ

BİLDİRİM

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi D.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Senem ERŞAHİN

24/06/2019

ÖNSÖZ

Bu çalışmada Balzac'ın hayatından yola çıkarak, *İnsanlık Komedyası* altındaki birkaç eseri üzerine çalışılmıştır. Balzac'ın kişisel hayatındaki para sıkıntısının eserlerinin temel konusu olduğu çıkarımında bulunularak, romanlarında bilhassa para mevzusu irdelenmiştir.

Tez çalışmamın planlanmasında, araştırılmasında, yürütülmesinde ve oluşumunda ilgi ve desteğini esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren sayın hocam Dr. Öğr. Üyesi Uğur YÖNTEN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Senem ERŞAHİN

2019

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ	i
ÖZET	iv
SOMMAIRE	vi
ABSTRACT	viii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
1.1. BALZAC'IN HAYATI VE ESERLERİ	4
1.1.1. Balzac Kimdir?	4
1.1.2. Balzac'ın Eserleri	9
1.1.2.1. <i>Goriot Baba</i> Romanında Kahramanlar ve Ana Teması	10
1.1.2.2. <i>Eugénie Grandet</i> Romanında Kahramanlar ve Ana Teması	13
1.1.2.3. <i>Parfümcü César Birotteau'nun Yükselişi ve Düşüşü</i> Romanında Kahramanlar ve Ana Teması	14
1.1.2.4. <i>Sönmüş Hayaller</i> Romanlarındaki Kahramanlar ve Ana Teması	15
1.1.2.4.1. <i>İki Şair</i> Romanındaki Kahramanlar ve Ana Teması	15
1.1.2.4.2. <i>Taşralı Bir Büyük Adam Paris'te</i> Romanındaki Kahramanlar ve Ana Teması	15
1.1.2.4.3. <i>Bir Yaratıcının Çektikleri</i> Romanındaki Kahramanlar ve Ana Teması	16
1.1.2.4.4 <i>Kibar Fahişelerin İhtişam ve Sefaleti</i> Romanındaki Kahramanlar ve Ana Teması	17
İKİNCİ BÖLÜM	19
2.1. İNSANLIK KOMEDYASI'NDA PARANIN ROLÜ	19
2.2.1 Balzac'ın Yaşadığı Dönemde Paranın Önemi	19
2.1.2. Realist Bir Külliyyat Olarak <i>İnsanlık Komedyası</i>	21
2.1.3. <i>İnsanlık Komedyası</i> 'nda Paranın Önemi	23
2.1.3.1. <i>Goriot Baba</i> Romanında Paranın Önemi	25
2.1.3.2. <i>Eugénie Grandet</i> Romanında Paranın Önemi	28
2.1.3.3. <i>Parfümcü César Birotteau'nun Yükselişi ve Düşüşü</i> Romanında Paranın Önemi	30

2.1.3.4. <i>Sönmiş Hayaller</i> Romanlarında Paranın Önemi.....	31
2.1.3.4.1. <i>İki Şair</i> Romanında Paranın Önemi.....	31
2.1.3.4.2. <i>Taşralı Bir Büyük Adam Paris'te</i> Romanında Paranın Önemi.....	33
2.1.3.4.3. <i>Bir Yaratıcının Çektikleri</i> Romanında Paranın Önemi.....	33
2.1.3.5. <i>Kibar Fahişelerin İhtişam ve Sefaleti</i> Romanında Paranın Önemi	34
SONUÇ	35
KAYNAKÇA	38
ÖZGEÇMİŞ	41

ÖZET

BALZAC'IN İNSANLIK KOMEDYASINDA PARANIN ROLÜ

Senem ERŞAHİN

Dicle Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Fransız Dili Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Uğur YÖNTEN

2019, Sayfa: 41

Bu çalışmanın amacı, dev bir külliyat olan *İnsanlık Komedyası*'nın bazı romanlarında Honoré de Balzac'ın para konusunu nasıl işlediğini tematik olarak incelemektir. Araştırmamız nitel özelliktedir.

Para konusunu irdelemeye başlamadan önce, yazarımızın hayatını incelemek, yazarımızı daha yakından tanımaya çalıştık. *İnsanlık Komedyası* adı altında edebiyata kazandırdığı birbirinden farklı eserlerle hiç şüphesiz para temasını Balzac'tan dinlemek okuyucu için dönemi tanımak adına çok gerçekçi bir çalışma olacaktır. Bazı karakterlerini bir diğer romanında da bizle buluşturan ve sonunu merakla beklediğimiz eserlerini bir araya getirdik. Bu eserler *Goriot Baba*, *Eugénie Grandet*, *Parfümcü Cesar Birotteau'nun Yükselişi ve Düşüşü*, *Sönmüş Hayaller* ve *Kibar Fahişelerin İhtişamı ve Çöküşü*.

Melankolisini, para sıkıntısı ve bunalımlarını karakterlerinde yaşattığını düşündüğümüz Balzac'ın romanlarını ele alırken, gerek kendi yorumlarımızla gerekse alıntılarla konunun bütünlüğünden çıkmadan tezimizi hazırlamayı planladık. Balzac, kendi eserlerinde döneminin eğilimlerini, davranış ve tutumlarını, hukuki ve para meselelerindeki ayna vazifesini üstlenirken, 19.yüzyıl Fransız toplumunu merak edenler için, bu eserlerin muhteşem gücünü fark ettik. Bir tarihçi gibi kronik ve sosyolojik olarak ilerleyen eserlerinde, okuyucunun da

merak edeceğini varsaydığımız “Bu yazar kimdir?” sorusunu yanıtlamaya ve belki de eserlerinden çok kendi hayatının merak edildiği bir yazar olması sebebiyle de tezimizde kendisine çokça yer vermeye çalıştık.

Taşra, Paris karşıtlığı üzerinden, hemen her eserinin ana konusu olarak seçilen “para, hırs ve düzenbazlık”, belirli bir yüzyıla mahsus olmayan ve tüm zamanların meselesi olduğunu bize düşündürdüğü için Balzac eserlerine bu şekilde yaklaşmayı uygun gördük.

Sonuç olarak yazarımız kendi kadar dikkat çeken karakterleriyle 19.yüzyıl realist romanın öncüsü olmakla kalmamış, fark etmeden otobiyografik romanlar yazdığını da okuyucuya hissettirmiştir.

Anahtar Sözcükler : Balzac, Para, *İnsanlık Komedyası*, Hırs, Açgözlülük

SOMMAIRE

L'ENSEIGNEMENT DU RÔLE DE L'ARGENT DANS *LA COMÉDIE HUMAINE* DE BALZAC

Senem ERŞAHİN

Université de Dicle

Institut des Sciences Pédagogiques

Département Didactique du Français Langue Étrangère

Thèse de master

Directeur de thèse: Assist. Dr. Uğur YÖNTEN

2019, page: 41

Le but de cette étude est d'examiner de manière thématique la manière dont Honoré de Balzac aborde le sujet de l'argent dans certains romans de *La Comédie humaine*, qui constitue un énorme corpus d'écrits. Notre recherche est qualitative. Avant de discuter de sujets liés à l'argent, nous avons eu l'occasion de nous familiariser avec notre auteur, Balzac, par son autobiographie. Avec des œuvres, différentes les unes des autres, écrites par Balzac et réunies sous le nom de *La Comédie humaine*, présentées à la littérature mondiale, nous avons été convaincus de faire une recherche scientifique réaliste tout en traitant du «thème de l'argent» grâce à Balzac et qui constitue une étude de fond pour les lecteurs également. Certains romans ont des personnages fictifs inter corrélés et nous pouvons suivre leur finale. Ces études portent sur *Le Père Goriot*, *Eugénie Grandet*, *César Birotteau*, *Illusions perdues et Splendeurs et Misères des Courtisanes*. Nous avons prévu une thèse qui ne gênerait pas l'intégrité du sujet à la fois par des déclarations personnelles et des notes de bas de page tout en transmettant les sujets de Balzac reflétant sa propre mélancolie, ses problèmes économiques et sa crise. Quand nous avons étudié Balzac, nous avons réalisé le pouvoir spectaculaire de ses romans sur des lecteurs qui s'interrogent sur la société française au 19ème siècle, car nous avons émis

l'hypothèse que Balzac s'est donné pour tâche de refléter les tendances, attitudes et comportements de son époque, ainsi que les questions judiciaires et financières de son époque.

Dans son travail chronique et sociologique, sur la question commune du lecteur «Qui est cet auteur?», nous avons essayé de répondre en accordant une grande place à la vie de Balzac dans notre thèse car nous sommes conscients que la vie de l'écrivain est un sujet de préoccupation autant que ses romans. Les thèmes caractéristiques comme la province, Paris, l'argent, la cupidité et la duplicité étant choisis comme thèmes principaux dans la plupart de ses romans, il est possible qu'ils soient les sujets de toutes les époques; pas seulement ceux d'un siècle ou d'un temps. C'est pourquoi nous l'avons abordé de cette façon. En conséquence, avec des personnages frappants comme lui-même, Balzac n'a pas été seulement le chef-d'œuvre du roman réaliste du 19ème siècle, mais a également fait croire aux lecteurs qu'il exécutait des œuvres autobiographiques en connaissance de cause ou sans le savoir.

Mots-clés: Balzac, argent, *La comédie humaine*, cupidité, avarice.

ABSTRACT

EXAMINING THE ROLE OF MONEY IN *THE HUMAN COMEDY* OF BALZAC

Senem ERŞAHİN

Dicle University Institute of Educational Sciences

French Language Teaching Department

Master's Degree Thesis

Thesis Advisor: Assist. Prof. Dr. Uğur YÖNTEN

2019, Page: 41

This study's aim to examine thematically how Honoré de Balzac deals with money subject in some novels of *the Human Comedy* being a huge body of writings. Our research is qualitative.

Before discussing money subjects, we have had opportunity to get closely acquainted with our author, Balzac by his autobiography. With different works from each other written by Balzac under the name of *Human Comedy*, presented to world literature, we have been convinced to do a scientific realistic research while treating “money theme” thanks to Balzac; this is because it would be background study for also readers. We have dealt with some novels having intercorrelated fictitious characters and so we could follow their finals. These studies are on *Le Père Goriot*, *Eugénie Grandet*, *César Birotteau*, *Illusions perdues* and *Splendeurs et Misères des courtisanes*.

We have planned for a thesis without disrupting the integrity of topic both with personal statements and footnotes while we convey the Balzac's subjects reflecting his own melancholy, economic problem and crisis. When we study on Balzac's, we have realized the spectacular power of his novels on readers who wonder about French society in the 19th century because we have hypothesized that Balzac has taken a task like a social mirror reflecting his own period's tendencies, attitude and behaviour, judicial and money matters. In his chronic and sociologic work, on the point of the reader's common question “Who is this author?” we have tried to

respond it and we have given place to Balzac's life greatly in our thesis; because we are aware that this author's life is an issue of concern as much as his novels. The themes characterised as province and Paris, money, greed and duplicity chosen as the main theme in most of novels, it is possible that they are the topics belonged to all times; not a century, not a time; therefore we have approached it in this way.

As a consequence, with the striking characters as himself, Balzac has been not only the masterpiece of realist novel in the 19th. century but also made readers felt that he performed the autobiographic works knowingly or unknowingly.

Keywords: Balzac, Money, *The Human Comedy*, Greed, Avarice

GİRİŞ

Yazarımız Honoré de Balzac, *İnsanlık Komedyası* adı altında topladığı doksan beş roman ve öykünün yaratıcısı, Fransız edebiyatçısıdır.

Balzac'ın *İnsanlık Komedyası*'ndaki Paranın Rolü adlı çalışmamızı daha kaliteli bir şekilde yönetebilmek adına, son derece ilgili ve itinalı bir şekilde araştırmalar yapıp, Balzac'ın hayatı, Balzac'ın parayla ilişkisi, *İnsanlık Komedyası*'yla ilgili farklı kaynaklar, makaleler ve tezleri incelemeye koyulduk.

Balzac'la ilgili araştırmalarımızda elde ettiğimiz nemli verileri bir araya getirip, Balzac'ın para, cimrilik, aşk, aile gibi birkaç önemli temanın üzerinde ne kadar durduğunu kabul edip, bunlarla ilgili kült olmuş eserlerinden birkaçını tezimizde esas almaya karar verdik.

Tezimiz, *İnsanlık Komedyası*'ndaki eserlerden bazıları dikkate alınarak hazırlanmıştır. *Goriot Baba*, *Parfümcü César Birotteau'nun Yükselişi ve Düşüşü*, *Eugénie Grandet*, *Sönmüş Hayaller (İki Şair, Taşralı Bir Büyük Adam Paris'te, Bir Yaratıcının Çektikleri)*, *Kibar Fahişelerin İhtişam ve Sefaleti* romanlarından yararlanılmıştır. *İnsanlık Komedyası*, dünya edebiyatı için Balzac'ın bizlere armağan ettiği tarihler ötesi bir kaynaktır ve her ne kadar sadece kendi döneminin tahlilini yapmaya çalışmışsa da yakaladığı psikolojinin evrenselliği ve zaman ötesi bir yazar oluşuyla bugünün nabzını da tutmayı becerebilmiştir.

İnsanlık Komedyası'ndaki romanları tahlil ederken, ilham aldığımız ilk kaynak yazarımızın kendi hayatı olmuştur. Otobiyografik romanlar değilse de kahramanlarındaki aşk, para, açgözlülük, hırs psikolojileri kendi hayatına benzerlik göstermiştir ve her defasında “Balzac kimdir?” sorusundaki merak üzerinden yola çıkmamızı sağlamıştır. Bu insanlık koleksiyonunu, bir ahlak çalışması olarak da nitelendirebiliriz. Özel yaşamdan sahneler, taşra hayatı, Paris, politika, hukuk ve askeriye Balzac'ın gözüyle resmedilirken öyle bir tablo çıkmıştır ki adına da “*İnsanlık Komedyası*” demeyi uygun bulmuştur. Her ne kadar ana temalar aynı gibi görünse de nerede, kimle ve nasıl sorusuyla, romanlarının durum ve olay hikayesindeki farklılığına müdehale edebilmiştir. Bu sebeple de hiçbir romanının birbirine benzediğini iddia

edemeyiz. *İnsanlık Komedyası*'ndaki temaları şu şekilde aktarmak gerekirse; devrim sonrası Fransa, para ve güç, kibar alemi, babalık ve annelik kavramları, kadınlar, cinsiyetçilik gibi klasik Balzac konularını sıralayabiliriz. Bu tezde psikanalize giriş yapmamın sebebi ise yazar ve romanlarındaki psikolojinin iç içe geçtiğini düşünmekten kaynaklanmıştır.

Edebi eserler ortaya çıktığında ve okuyucu ile buluştuğunda, acaba hangi psikoloji ile yazıldı diye okuru merak salması ve bir eser bir yazar hayatı paralelinde ilerlemesi söz konusu olacağı için tezimde bu analize yer vermek istedik. Bir rezital dinlerken, piyes izlerken de bu durum yaşanabilmekte ve özel hayat-eser merakı devam etmektedir.

Yarattığı eserlerdeki karakterlere kendinden bir parça ekleyen yazarlardan biri de Balzac'tır. Yazarlığın yanı sıra daha pek çok işler yapar, çünkü yazarlıktan istediği parayı kazanamaz ve giriştiği hemen her işte başarısız olur. Yayın evleri dâhil olmak üzere birçok kişiye borçlanır ve borçlu yaşamın pençesinden hiçbir zaman kurtulamaz. Ünlü bir yazar olduktan sonra da maddi açıdan sıkıntı çekmeye devam eder, çünkü Balzac lüks içinde yaşamayı sever. Bu yüzden de eline geçen parayı evine ve kıyafetlere harcar. Sonuç olarak Balzac hiçbir zaman hayalindeki kadar zengin olamaz ve hayatı boyunca sadece para kazanmak için yazar. Yazarlıktan istediği kadar para kazanamayacağını anlayınca zengin olmak için başka yollar arar ve bunun en kısa yolunun zengin bir kadınla evlenmek olduğu sonucuna varır. Zaten çok çalıştığından dolayı sosyal hayatı da yoktur, üstelik bu süreç içinde hayatına giren tüm kadınlar zengin ve ondan yaşça hayli büyüktürler. Bu kadınlardan biri olan Madam Hanska ile onun kocası öldükten sonra evlenmek için sözleşirler. Ancak Madam Hanska'nın kocası bu söz verildikten on yıl sonra ölür. 1850 yılının mart ayında Madam Hanska ile evlenen Balzac, aynı yılın ağustos ayında vefat eder. Böyle zor bir yaşam süren Balzac'ın hayatından alınan kesitlere eserlerinde sıkça rastlamaktayız. Yaşamının hemen hemen her karesini eserlerine taşıması, onun realist bir yazar olduğunun göstergesidir. Balzac, her zaman kendinden olgun, annesinin yerine koyabileceği kadınları tercih etmiştir ve bunu eserlerine taşımıştır. *Goriot Baba (Le Père Goriot)* adlı öyküde ise Balzac'ın para ve makam aşkının izleriyle karşılaşırız. Eserlerine, kendini ve çevresini bu kadar yansıtan bir yazarın psikanaliz açısından elverişliliği göz ardı edilemez. (Yıldız, 2014: 8).

Yüksek Lisans tezimin birinci bölümünde Balzac'ın hayatına ve para konusunun ön planan çıktığı romanlarına göz atıp realist yazarımızın Fransa'nın iç sorunları olarak işlediği konuların evrenselliğini görüp, Avrupa merkezli çıkan ve tüm dünyayı etkileyen Fransız Devrimi'nin din, aristokrasi ve işçi sınıfı, aile kavramları üzerindeki müthiş etkisini aktarmaya çalışacağız. İkinci bölümde ise Balzac'ın yaşamında ve romanlarında paranın rolünü irdelemeye çalışacağız.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. BALZAC'IN HAYATI ve ESERLERİ

1.1.1. Balzac Kimdir?

Honoré de Balzac, (20 Mayıs 1799, Tours, Fransa'da doğmuştur-18 Ağustos 1850, Paris'te vefat etmiştir) çok sayıda roman ve *İnsanlık Komedyası* adı altında çok sayıda roman yazan dünyaca ünlü Fransız yazardır. Romanın geleneksel formunu oluşturmaya katkıda bulunmuş; tüm zamanların en büyük romancılarından biri olarak kabul görmüştür. Balzac'ın babası Louis XVI ve Napolyon yönetiminde kırk üç sene kamu hizmetinde çalışan Güneyli köylü bir ailenin çocuğudur. Annesi ise Parisli zengin kumaş tüccarı bir aileden geliyordur. Kız kardeşi Laure, Balzac'ın tek çocukluk arkadaşıydı ve Balzac'ın ilk biyografi yazarı kız kardeşidir. Balzac sekiz yaşından on dört yaşına kadar Vendome'da "Collège des Oratoriens"da okula gitmiştir. Daha sonra ailesi Tours'dan Paris'e taşınmıştır ve Balzac burada eğitim hayatına devam etmiştir; avukat katibi olarak üç sene kadar çalışma imkanı bulmuştur. Bu süre boyunca, edebiyat alanında bir şeyler yapmayı hedeflemiş ama *Cromwell* (1819) ve diğer trajik oyun yazılarında tek kelimeyle başarısız olmuştur. Gerçekdışı isimlerle para kazanmak amacıyla ele aldığı gotik, gülünç, tarihi roman girişimlerinden önce gizemli ve felsefi spekülasyonlarla dolu romanlar yazmaya başlar.

Daha sonra matbaacı, editör olarak iş hayatına giriş yapar; fakat talihsizlikler Balzac'ın peşini bırakmaz. Birbirinden önemli eserler meydana getirirken, matbaacılık işine de el atmaktan geri kalmamıştır.

"Geriye dönerek, Balzac'ın yapıtlarının basılı ürüne dönüşüm sürecine gösterdiği titizliğe bakıldığında, yazarın yayıncılık, matbaacılık, hurufatçılık girişimlerinin tesadüfi olduğunu düşünmek mümkün değildir." (Çakmak, 2007: 12).

Balzac, ekonomik ve sosyal problemlerle bu denli boğuşurken, acaba refah ve konfor içinde yaşasaydı bu eserler çıkabilecek miydi diye de insan düşünmeden edemez. Para-hırs, para-açgözlülük, para-ihanet gibi karşılaştırmalı konuların bir numaralı adamı olan Balzac için bu eserler “*Goriot Baba, César Birotteau, İki Şair vb...*” önümüzdeki birkaç yüzyıla da taşınacak, tez konusu olabilecek nitelikte kaynaklardır. Zengin olma ve yüksek tabakadan bir kadınla evlenme yolunda Balzac ticari yaşamın tüm deneyimlerini yaşamıştır.

Durumu düzeltmek umuduyla, Eylül 1827’de bir hurufat atölyesi satın alır; ama birkaç ay sonra (Nisan 1828) buradaki tüm haklarını kaybeder. Aynı yıl baskı atölyesini de tasfiye etmek zorunda kalır. Her iki atölye de yeni sahiplerinin ellerinde kârlı birer işletmeye dönüşürler. Böylece, Honoré de Balzac’ın matbaacılık macerası bozgunla ve ona yaşam boyu yük olacak borçlarla sona erer, *Sönmüş Hayaller*’i yazmasına yarayacak bir deneyim olarak kalır. Bu kısa maceranın, Balzac için *Sönmüş Hayaller*’in bir kısmına kaynak oluşturmanın çok ötesinde bir anlamı vardır. Bu ortamın içinde yer alarak edindiği deneyim, Balzac’ın yaşamını oluşturan büyük maceranın vazgeçilmez bir parçasıdır. Böylelikle Balzac, basın evreninin her alanında yer almış, her açıdan gözlemlerini sürdürmüş biri olarak çıkacaktır karşımıza. Zaten *Sönmüş Hayaller*’i de yayıncılık - matbaacılık deneyimini kitap ve süreli yayınlarla ilgili çeşitli faaliyetlerle zenginleştirdikten sonra yazmamış mıdır? (Çakmak, 2007:13).

Bu ekonomik şartlar altında büyük eserler çıkarabilmeyi başarabilmiş deha Balzac, hayatı boyunca borçtan kurtulamadan para psikolojisiyle yazılar yazmaya devam edecektir.

1828’deki iflastan son anda kurtulduğunda 60.000 franktan daha fazla bir borçla baş başa kalır. O tarihten sonra hayatı bu borçları yüzünden didinmek ve çok çalışmakla geçer. Yazı işlerine öyle bir geri döner ki edebiyattaki çiraklık Balzac için artık bitmiştir. 1829’da gelen iki çalışma, Balzac’ın önlenemez başarılarına adeta göz kırpmıştır. *Les Chouans*, Balzac’ın kendi adıyla yayınlamaya karar verdiği ilk eserdir ve 1799 senesinde Fransız Devrimi de krala ayaklanan Chouans denilen Bretonlu köylüler hakkında yazılan tarihi bir romandır. Diğer eseri ise *La Physiologie du mariage*, evlilikteki sadakatsizliğin hem sebepleri hem de çarelerini kapsayan mizahi ve hicivsel bir deneme türüdür. *Scènes de la vie privée* (1830; “*Scenes from Private Life*”)’deki altı hikaye ise şöhretini daha artırmıştır. Bu uzunlu kısalı hikayeler en çok da anne babaların otoritelerine karşı çatışmaya giren kız çocuklarının psikolojik çalışmalarını

içerir. Balzac'ın eserlerindeki arka planın ailevi ve içsel yaşantılardan oluşması, bir sonraki Parisli hayatlardan bahsedeceği yazılarında, bilhassa daha detaylı toplumsal gözlemlere yer vereceğini gösterir. Balzac, artık Paris'te daha çok zaman geçirir. Paris'in en tanınan salonlarında aranan kişi olmaya olur ve toplumda göz kamaştırıcı bir sima olarak kendisini kabul ettirmek için çabalarını hız kesmeden artırır. Herkese hayat dolu, neşeli, konuşkan, yerinde duramayan bir egoist, her şeye çabuk inanan, kibirli, palavracı bir Balzac görüntüsü sunar. Hatta soylu bir aileye mensup olmamasına rağmen, hanedan armasına ait olan 'de' bağlacını da isminde kullanmayı uygun görür.

Balzac şan, söhret, zenginlik ve aşka duyduğu hırslarından oldukça emindi; fakat kendi yeteneklerinin de farkındaydı. Bu zaman içerisinde kibar ve aristokrat kadınlarla gönül ilişkilerine girdi ve romanlarında bahsi geçen olgun kadınlarla bizatihi tanışıklığı vardı. 1828 ve 1834 senelerinde Balzac, sosyete düşkünü bir adam gibi, önceden kazandıklarını hesapsız bir şekilde harcayarak kendini fırtınalı bir hayata sürükledi. Cemiyetteki Balzac, etkileyici hikaye yazarı olarak tanınan şöhretli bir adamdı. Fakat toplumda uyandırdığı bu çalım, arka perdede geçen yoğun çalışmaların görünmeyen eğlenceli kısmıydı; günün on dört, on beş saatini yazarak geçirirdi; beyaz, sözde monarşik geceliğiyle, bitmek bilmeyen acı kahveleriyle masa başından kalkmayan işkolik bir yazardı. 1832 senesinde oldukça yaşlı, toprak sahibi Ukraynalı bir kadınla evli Polak bir kontes olan Eveline Hanska ile dostane bir ilişkiye başladı. O da çoğu diğer kadın gibi Balzac'a olan hayranlığını dile getiren yazılar yazdı. 1833'de İsviçre'de iki kere buluştular; ikinci buluşmaları Cenevre'deydi ve birbirlerine aşık oldukları yerd; 1835'de ise Viyana'da. Eveline Hanska'nın eşi vefat ettiğinde evlenmeye karar verdiler. Balzac, *Lettres à l'étrangère* ("Letters to a Foreigner") eserindeki mektuplaşmalarla kur yapmaya devam etti. Balzac'ın hem hayatı ve hem işlerindeki tarihi kayıtlar için bu eser oldukça önemli bir kaynaktır. (4 vol, 1889-1950)

Balzac, borçlarından kurtulmak ve kendini daha iyi bir pozisyona getirmek için Madame Hanska ile evlenir.

Balzac'da gözlemlenen bir diğer bilinçdışı olgu ise zengin olma arzusudur. Zengin olmak adına küçük bir çatı katında yazmaya başlayan Balzac, yazarlık yaparak zengin olamayacağını anladığında yazarlığın yanı sıra çeşitli işlerle uğraşmaya başlar, ancak başarılı olamaz. Bununla

beraber hayatına giren tüm kadınlar ise maddi yönden oldukça güçlü ve yeri geldiğinde ona kol kanat gererek maddi açıdan destek olan kadınlardır. Çalışarak zengin olamayacağını anladığında bu amacını zengin bir kadınla evlenerek onun maddi varlığından faydalanmak olarak yeniden şekillendirir. Bu amacın altındaki neden para gibi görünse de gerçek öyle değildir. Balzac'ın kadınların dış görünüşünden ziyade onların maddi durumlarıyla ilgilenmesinin bir diğer sebebi de, Oedipus kompleksinin bir uzantısı olan anneden öç alma arzusudur. Hayatı boyunca tek amacı çok para kazanarak lüks ve rahat bir yaşam sürmek olan Balzac, bu arzusunu eserine de taşır. Bu açıdan yaklaştığımızda “*Başkomutanın Karısı*” adlı öyküdeki Julien Boys-Bourredon adlı karakter Balzac'ın bir yansımasıdır. (Yıldız, 2014: 88).

Balzac'ın para projelerinden biri de “kadınlar”dır. Kadınlar, güçlü ve zengin olmalı, alınteri ile elde edilemeyecek zenginlikte bir proje gibi kullanılmalıdır. Balzac'a göre, gönlünü bir erkeğe veren kadın cüzdanını, kesesini de esirgemeyecektir. Namuslu olmaya da pek gerek yoktur; Paris bunun için uygun değildir ya da Parisli kadınlar bu tanıma uymuyordur. Hatta Balzac bunu şu şekilde de ifade etmekten kaçınmaz:

Onun için, çabuk zengin olmak istiyorsanız, ya önceden varlıklı olmalısınız, ya önceden varlıklı olmalısınız, ya da öyle görünmelisiniz. Zengin olmak için büyük oyunlar oynamak gerek; yoksa, yapılan hırsızlıktır. Girebileceğiniz yüz meslekte hızla başarıya ulaşmış on kişi varsa halk bu on kişinin ardından ‘Hırsız!’ diye bağırır. Bunun ne demek olduğuna siz karar verin. İşte hayat, olduğu gibi. Mutfaktan daha güzel değil, onun kadar pis kokuyor ve bir şeyler karıştırmak istiyorsan elleri kirletmen gerek. Sonra onları kirden yağdan iyi temizlemesini bilmeli. Günümüzün bütün ahlakı bu. Dünyaya kabahat mı buluyorum sanıyorsunuz? Hiç de değil. Dünya oldum olası böyleydi. Ahlakçılar onu hiçbir zaman değiştiremez. Ademoğlu kusurludur. (Balzac, 2014: 144-145).

Gönül hırsızlığı da buna dahildir. Kadınlar, Parisli kadınlar bu projenin işleyen halkasına iyi birer örnektir.

Yaratıcı gücünün zirvesindedir. 1832-35 senelerinde, yirmiden fazla eser ortaya koyar; romanlarından “*Le Médecin de campagne* (1833; *The Country Doctor*), *Eugénie Grandet* (1833), *L'Illustre Gaudissart* (1833; *The Illustrious Gaudissart*) ve başyapıtlarından

biri olan *Le Père Goriot* (1835)”; kısa eserleri arasında *Le Colonel Chabert* (1832), *Le Curé de Tours* (1832; *The Vicar of Tours*); üçleme şeklinde yazdığı hikayeleri *Histoire des treize* (1833–35; *History of the Thirteen*), and *Gobseck* (1835). 1836 ve 1839 yılları arasında *Le Cabinet des antiques* (1839) eserini yazmıştır ve diğer bir başyapıtının ilk iki kısmını içermektedir, *Illusions perdues* (1837–43; *Lost Illusions*), *César Birotteau*(1837) ve *La Maison Nucingen* (1838; *The Firm of Nucingen*). 1832 ve 1837 seneleri arasında ise üç set halinde *Contes drolatiques* (*Droll Stories*)’i yayınlamıştır. Bu hikayeler Rabelais temasıyla, 16.yüzyıl dilinde çok zekice ve gayretle bir öykünmeyle yazılmıştır. 1830’lar boyunca da, gizemli, sözde-bilim ve egzotik temaları ele alan bir dizi felsefi hikayeler yazdı. Bunlar; *La Peau de chagrin* (1831; *The Wild Ass’s Skin*), *Le Chef-d’oeuvre inconnu*(1831; *The Unknown Masterpiece*), *Louis Lambert* (1834), *La Recherche de l’absolu* (1834; *The Quest of the Absolute*), and *Séraphîta* (1834–35) eserleridir.

Balzac, tüm bu eserlerinde, Fransız toplumunun üst düzey gözlemcisi ve tarihçisi olarak ortaya çıkmıştır. Bu romanlarda, baş kahramanlarının çeşitli ve ilginç karakterlerini, saplantılı ilgilerini, hayatlarının hemen her alanlarını, kırsal ve metropolitan tavır ve gelenekleri arasındaki zıtlıkları, bankacılık, yayıncılık ve sanayi kuruluşlarının ticari alanlarından sanat, edebiyat, yüksek kültür, politika ve partizan entrikalarına kadar her yönüyle romantizm ve yüksek burjuvazi ve aristokrasi arasındaki sosyal ilişki ve skandalları muazzam bir şekilde anlatmıştır.

Balzac sosyal gruplar etrafında daireler çizmeye başlar: soylular, rahipler, beden işçileri, şairler, artistler, bilim adamları, suçlular vb... Bunun üzerine böyle çevrelerdeki bir karaktere daha rahat yoğunlaşabilmektedir; bu sebeptir ki yüzlerce bankacıdan Baron de Nucingen ve sonu gelmeyen tefecilerden Gobseck karakterlerini rahatlıkla çıkarabilmiştir. (Ruggiero, 2015: 326).¹

¹ “Balzac draws circles around social groups: the nobility, the clergy, manual workers, poets, artists, scientists, criminals, and so on. He then condenses such groups into one character, so that a hundred different bankers form the Baron de Nucingen and an infinity of usurers form Gobseck.”

Hiçbir tema, hırslı ve kırsal kesimlerden gelen gençlerin Paris'in rekabetçi dünyasından sıyrılıp yukarı perdelere çıkmak için verdikleri savaşıardan daha tipik bir Balzac teması oluşturmayacaktır. Balzac öyle bir kişiliktir ki, sosyal ve ekonomik alt tabandan gelenlerin yukarılara sıçrayışlarına; merhametsiz ve kurnaz kişiliklere bilahare hayranlık beslemektedir. Özellikle de maceracı, hain, ahlak yoksunu finansör ve sabıkalı kişiler gibi toplumla zıtlaşan bireysel temaları kendine daha yakın bulmaktadır. Öyle ki yazılarındaki kötü adamlar, iyi adamlarından daha çok ilgi çeker, kendilerinden daha çok söz ettirir. Kendi döneminin sosyal sistemine hem hayranlık duyar hem de dehşete düşer; çünkü toplumun burjuva kesimindeki açgözlülük ve kazanma hırsları, eski dönem aristokrasinin süregelen ahlaki değerlerinden çok farklıdır. Balzac'ın hikayelerindeki kişi(ler) genel olarak sosyal hırslarıyla parasal zorluklara karşı mücadele veren kişi(ler)dir. Bu kişi(ler) düştükleri durumdan Balzac'ın bakış açısındaki muazzam detaylarla bir yolunu bulup yukarı çıkar(lar).

“Parisli kadınlar böyledir işte. Kocaları bunların aşırı süslerine para yetiştiremezse kendilerini satar bu kadınlar.” (Balzac, 2014: 27).

Paris'in kadınlara karşı kalemini oldukça sert kullanan yazarımız, eserlerinde bunu defalarca hatırlatmak ve okuyucu da bir şekilde buna ikna etmek için aynı üslubü kullanmıştır. Çok haindir Parisli kadınlar; vefasızdır; namus derslerinden kalmış, paraya duydukları müptelalık, iptilalık Balzac'ın gözde konularındandır. Fakat bu konulardaki hakimiyeti ve şeffaf ifadeleri, kişisel yaşamındaki yansımadan da başka bir şey değildir.

Muhteşem gözlem yeteneği sayesinde bize bulunduğu dönemin toplumsal panoramasını edebi bir dille neredeyse olduğu gibi aktaran, eserlerini de *İnsanlık Komedyası (La Comédie Humaine)* başlığı altında toplayan Honoré de Balzac'ın adı geçen külliyat içinde doksan bir adet tamamlanmış eseri bulunmaktadır. Bu eserler hikaye, makale ve roman gibi muhtelif formlarda olmasına rağmen ortak özellikleri zaman ve karakter ayrıntısına girildiğinde hepsinin bir yerinden diğerine bağlanmış olması. (Balzac, 2017: 7).

1.1.2. Balzac'ın Eserleri

1.1.2.1. *Goriot Baba* Romanında Kahramanlar ve Ana Teması

Goriot Baba romanında Orta Halli İnsanlar Pansiyonu yani Madam Vauquer tarafından işletilen ve burada yatılı kalan sakinlerimizden başrolde öğrenci Eugene de Rastignac, kendisinin akıl hocası Mösyö Vautrin (nam- diğer dokuzcanlı Jacques Collin), eski bir şehriye fabrikatörü Goriot, yaşlı matmazel Michonneau, emekli katip Poiret, zengin babasının genç ve bahtsız Madam Victorine Taillefer, Victorine'in annesiyle uzaktan akraba olan ve genç kızın tek destekçisi Madam Couture'ü karşıyoruz. Goriot, elden ayaktan düşmüş karakteriyle bizi karşılarsa da aslında döneminin zenginlerinden biridir ve obsesif derecesinde düşkün olduğu kızlarına servetini harcayarak kendini bitirmiş ve pansiyonda sığıntı gibi yaşamaya başlamıştır. Paris'te hukuk okumaya gelmiş Rastignac ise kendisine binbir zorluklarla para göndermeye çalışan ailesinin kendisine bağladığı umutlarının farkındadır ve girişkenliği, merakı sayesinde Paris'e kendi hikayesini yazmaya gelmiştir. Bu konuda anne Rastignac'ın oğluna yazdığı mektup pek anlamlıdır:

“Benden istediğin şeyi gönderiyorum. Bu parayı iyi kullan. Çok sevdiğin, pek değer verdiğin beş kişinin kaderi senin omuzlarında. Evet, senin mutluluğun bizim mutluluğumuz olduğu gibi varlıklarımızın, servetlerimizin hepsi de senin...” (Balzac, 2014: 127-128).

Her ne kadar romanının ilerleyen sayfalarında Rastignac'ın mı Goriot'nun mu hikayesine tanıklık ediyoruz diye düşündürse de Fransız sosyetesindeki hemen her karakterin bu romana sığıldığını, bu pansiyondaki yerini aldığını Balzac bize göstermiştir. Pansiyonumuzun sahibi Vauquer otuzlu yaşlarında, savaşta ölen bir general eşidir. İlk zamanlar Goriot'dan epeyce hoşlansa da zamanla aynı karşılığı ondan görememiştir; dul kadın, kurnazlığını ve öfkesini kurbanı olarak görmeye başladığı Goriot 'yla uğraşarak pek de rahat durmamıştır.

Madam Vaquer, dostlukta hiç ileri gitmezdi ama nefrette hayli aşırıya gitti. Nefreti sevgisinden değil, yüzüstü bırakılan umutlarından kaynaklanıyordu. İnsan kalbi sevginin yükseklerine tırmanırken ara sıra dinlense de nefret duygularının baş döndürücü hızla inişinde durduğu pek seyrek görülür. Ne var ki, Mösyö Goriot evinde kiracıydı. Kadıncağыз yaralı benliğinin kabarıp taşmalarını önlemek, bu hayal kırıklığındna doğan ahları boğmak, öç almak isteklerini susturmak zorundaydı. Çapsız insanlar iyi ya da kötü duygularını ardı arkası

gelmeyen birtakım küçüklüklerle yaşarlar. Dul kadın, kurnazlığını, kurbanına gizli işkenceler icat etmekte kullandı. (Balzac, 2014: 58).

Zamanla yıllık pansiyon ücretini ödemekte zorlanan Jean Joachim Goriot artık O'nun için *Goriot Baba* olmuştur. Çünkü ağzı sıkı, evvelinden bahsetmeyen ve özellikle işini anlatmayan bir adam herkes için 'düşük adamdır.' bu pansiyonda. Ve ziyaretine gelen kızları.. Madam Anastasie de Restaud ve Madam Delphine de Nucingen. Karısını kaybeden *Goriot Baba*, babalık duygularına öyle bir sarılır ki önceleri bu duygular karşılıklı olsa da ilerleyen zamanlarda hiçbir şey umduğu gibi gitmeyecektir. Karısını kaybettikten sonra evlenmeyi düşünmeyen bu ihtiyar, kızlarının fantazileri için kendi mutluluğunu ortaya koymuştur. "Kızları neredeyse ruhu orada olan değersiz bir ölüyüm ben." (Balzac, 2014: 154).

Kibarlar alemine girmeye çalışan güzeller güzeli Anastasie ve para canlısı Dephine, iki kız kardeş istedikleri kişiyle evlenmişlerdir. Fakat babalarını yanlarına almak bir yana, kocalarının yüzünden babalarını misafir dahi edememişlerdir. O'na karşı ilgisiz ve sorumsuzlardır. "Kızı, babasını, Osmanlı padişahını aklından geçirdiğinden daha fazla geçirmedi." (Balzac, 2014: 170).

İşte Goriot'un acısı ve acı sonu kızlarının merhametsizliğiyle romana son şeklini vermiştir.

Bu romanda birkaç temadan bahsedilebilir; romandaki en dikkat çeken nokta bir babanın çocuklarına duyduğu adanmışlıkta gidebileceği son noktadır. Bu adanmışlık, bilinçsiz bağlanma, duyguların kontrolsüzlüğü, aile içindeki materyalist yaklaşım Goriot'nun hazin sonu getirmiştir. Mutluluğu sadece birine bağlamak, bağlılık ve bağımlılık seviyesinde sıkışıp kalmak ve bunu ebeveynlik adı altında yapmak oldukça hazindir; varlıklı, kurnaz bir tüccarın bile kendi sonunu getirdiğini görürüz. Diğer temalar ise para ve kariyer çemberinde dönmeye başlar. Paris'i fiziksel, sosyal, ekonomik, ahlaki durum açısından dönemin şartlarıyla izlemeye başlarız. Genç taşralı adam Rastignac'ın yükselme hırsı ve akıl hocası Vautrin'in kışkırtıcı sözleri de hemen her yerdedir:

Dün çarkın tepesinde, bir düşesin evinde diyordu Vautrin, “bu sabah merdivenin alt başında, senet kıran bir sarrafın dükkanında. Parisli kadınlar böyledir işte. Kocaları bunların aşırı süslerine para yetiştiremezse, kendilerini satar bu kadınlar. Kendilerini satmasını beceremezlerse, içinde parlak bir şey bulmak umuduyla analarının karnını deşerler. Kısacası, bunların yapamayacağı şey yoktu. Biliriz! Biliriz! Vautrin “Ne diyordum?” diye devam etti. “Bu gibi kimseler bir hayale kapılırlar, bir daha da kurtulamazlar. Belli bir çeşmeden gelen, çoğu zaman durgun olan bir suya karşı susuzluk duyarlar; bu sudan içmek için karılarını, kızlarını satarlar, ruhlarını Şeytan’a adarlar. Kimisi için kumardır, borsa oyunlarıdır, tablo biriktirmek, böcek koleksiyonu hevesidir, çalgıyla uğraşmaktır bu çeşme, kimisi için de zevklerini karşılayan bir kadındır. Dünya üzerindeki tüm kadınları önermeniz sizinle alay eder; yalnız tutkularını tatmin eden kadın isterler. Çoğu vakit bu kadın onları hiç sevmez, tersler, zevk artıklarını onlara pek pahalıya satar. Öyleyken, yine de bizim bu maskaralar bıkip usanmazlar, kadına para bulabilmek için en sonunda üstündeki yorganı rehine koyarlar. Mösyö Goriot da bunlardan biri. Gık demediği için kontes onu soyuyor. Kibar alemi dedikleri budur işte... (Balzac, 2014: 80, 81).

Parisli kadınlar, Balzac’ın gözüyle Vautrin karakteriyle seslendirilirken olabilecek en çirkin, en aşağılık halleriyle tasvir edilir. Parisli kadınların kalbinde sevgilisinden önce bir tefeci bulunur diye de ekler. Her ne kadar Rastignac gibi genç ve deneyimsiz birini etkilemeyi başarsa da entrikalarına karşı durmayı bilir hukuk öğrencisi. Eugene, Goriot’nun kızı Kontes Anastasie’den hoşlandıysa da gönül işlerine kız kardeşi Dephine’in aşığı olarak (Baron Nucingen’in karısı) devam eder. Mösyö Goriot, başından beri bu ilişkiyi destekleyen biri olmuştur.

Paris’te kendinizi göstermek isterseniz size üç atla, sabah için üstü açık bir araba, akşam için bir kupa arabası, yani araba için toplam dokuz bin frank gerek. Terzinizden üç bin, ıtriyaçınızda altı yüz frank, ayakkabıcınızda yüz ekü, şapkacınızda yüz ekü harcamazsanız kaderinize yaraşır bir insan olamazsınız. Çamaşırsınız size bin franga mal olacaktır. Modaya uyan gençler, çamaşır konusunda çok dikkatli olmadan edemez. Çoğu zaman onlar için en çok üzerinde durulan şey çamaşırdır, değil mi? Aşk da kilise de mihraplarında güzel örtüler ister. Etti on dört bin... Kumarda, bahislerde, hediyelerde kaybedeceklerinizin sözünü etmiyorum.

Cep harçlığını da iki bin frank hesaplamamak olmaz. Ben bu hayatı sürdürdüm, girdisini çıktısını bilirim. Bunlar ilk ihtiyaçlar. (Balzac, 2014: 189-190).

Goriot Baba eserindeki ana tema babalık duygularıdır; gidebileceği en uç noktayı bizlere gösterir, kendi sağlığı ve canıyla ödediği diyetin ne kadar boş olduğunu hissettirir. Duygulardaki bu kontrolsüzlük, aile içi fanatik ilişkiler, ailedeki parayla ilişki yönetimi vb... tüccar bir babanın sonunu hazırlamak için yeterli gelmiştir.

1.1.2.2. *Eugénie Grandet* Romanında Kahramanlar ve Ana Teması

Grandet Baba dedikleri Mösyö Grandet, bir usta fiçicisidir. Cumhuriyetçidir, akıllı, hesabını bilen, Saumur'de ün yapmış, zamanında belediye başkanlığından ayrılmış, zengin bir hanımla evlenip tek bir çocuğa sahip bir karakter olarak karşımıza çıkar. Bağları olan ve bağlarından fiçi fiçi şaraplar elde eden, kazandıklarını değerlendirmesini bilen, çiftlikler satın almış hatta bir de manastıra sahip zengin ve cimri biri olarak tanınır Grandet baba. Biricik mirasçısı olan kızı Eugénie, efendisinin zorbalıkları ve kabalığıyla uğraşmak zorunda kalan sadık uşak koca Nanon, sürekli kendini ezdirmek için yer beğenen sevgili eşi Madam Grandet romanın diğer kahramanlarından birkaçıdır. Aniden çıkagelen ve biricik hanımın gönlünü çalacak olan Parisli Mösyö Charles, Grandet babanın öz yeğenidir. Babasının teklifiyle amcasına kalmaya kalan bu genç adam çok geçmeden babasının intiharını duyacaktır. İflasın utancıyla intihar eden bir adam, ardında bıraktığı oğlu, kuzenine platonik aşk besleyip babasının parasını gizlice paylaşmayı seçen bir hanım ve hazin son romanının önemli olaylarıdır.

Cimrilik ve aşk bu romanda işlenen ana temalardır. Bu romanda ilk defa taşra insanlarının hayatları işlenirken, yazarımız Paris'teki oyunları ve Parisli kadınlar dışında başka karakterlerin parayla olan ilişkilerini açığa çıkarır. "İnsan Paris'i tanıyınca bilir ki orada söylenen hiçbir şeye inanılmaz, orada yapılan hiçbir şey söylenmez." (Balzac, 2014: 186).

Balzac, melankolik bir ev çizer ve Grandet'lerin aile, akraba ilişkilerine tanık oluruz. Bu eve sadece 6 kişi girebilir; davet edilebilir. Misafir ağırlama masrafı bile Mösyö Grandet'yi yeterince rahatsız etmektedir. Büyük servetlerine rağmen yoksul gibi yaşamaya alışmış eski kafalı insanlar, dramları, servetlerini yaşam kalitelerine yansıtamayışları, zenginlik içinde

sefalet nasıl yaşanır diye düşündürür okuyucu. Bir yandan babası evde yokken sevgili kuzenini teselli etme görevini üstlenen Eugénie, diğer yandan yengesiyle kuzeninin bu soylu ilgisi karşısında mahcubiyet hiseden Charles ve ilerleyen zamanlarda olay ve durumlara bu denli hassas yaklaşmayacak olan akraba ilişkilerinde döner roman. Charles o kadar acı içindedir ki kuzeninin duygularından istifade ederek birikimlerini almakta bir sakınca görmez. Hindistan'a gidecektir ve dönüşünde kuzeniyle evlenecektir. Ümit dolu, saf genç bir kız bırakacaktır ardında. Babası vefat ettiğinde artık tek kadın varis Eugénie olur. Yıllar sonra kuzeninden gelen mektup başka bir hanımla evlenme haberi olacaktır, Eugénie yine yıkılacaktır ve kendi de başka biriyle evlenmeyi tercih etse de erkeklerdeki bahtsızlık yakasını yine bırakmayacak, eşi vefat edecektir. Ve artık çok zengin, yalnız, bahtsız bir dul olarak yaşayıp, babasının yapmadığı bağışlarla Grandets'lerin bahtsızlığını bir nebze de olsa kıracaktır.

1.1.2.3. *Parfümcü César Birotteau'nun Yükselişi ve Düşüşü* Romanında Kahramanlar ve Ana Teması

Romanın baş kahramanı César, ne kimya bilgisi ne doğa bilgisi olan değişik esanslar hazırlayıp kendi parfümeri dükkanının peşinde bir karakterdir. İşini büyütme, sosyal tabakanın üst kesimlerini yakalayabilme gayesiyle evinde verdiği görkemli bir balo sonunu getirecektir. Yasak aşığının peşinde, piyasanın en hain noterlerinden birine yüz bin frankını kaptırana kadar hayatında her şey güzel gidecektir. Artık yolu parfümeri dükkanı değil, ticaret mahkemeleri, tefeciler olacaktır. Parfümcü César, tabir-i caizse Dimyat'a pirince giderken evindeki pirinçten olacak ve bunu hayatıyla ödeyecektir. Bu romandaki ana tema, sınıf atlama hevesine girmiş bir tüccarın iflas hikyesidir. Balzac burada, kendi zamanının icra ve iflas kanunlarına değinir; ahlaksız iş adamlarının borçlarından kurtulmak için bu kanunları nasıl kötüye kullandıklarını ve buna sıklıkla başvurulduğunu bize gösterir. Fakat buradaki iş adamımız César, tüm borçlarından onuruyla kurtulmayı bilir ve onuruyla ve gururla gözlerini kapayarak ardından saygın bir duruş bırakır. Romandaki diğer kahramanlara baktığımızda Roguin sürekli para problemleri ile uğraşan, dalavereci bir ihtiyar olarak bilinen, aşığına kaçtığında bile eşi ardında kalan borçları ödeyecek kadar saf bir eşe sahip noter karakterimizdir. César'ın eski dükkanındaki asistanı F.Tillet, banker, Roguin'i César'dan intikam yönünde sürekli yönlendirmektedir. Roguin

yabancı bir ülkeye firar ettiğinde, César'ın finansal durumu iyice çıkmaza girecektir; borçlarıyla baş başa kalıp psikolojisi tamamen bozulacaktır. İşte burada romanımızdaki diğer kahramanlar belirecektir. Keller kardeşler, Nucingen, Gigonnet gibi bankerler finansal yardım vermeye pek de hazır değildirler. Çünkü hepsi de F.Tillet'in arkadaşlarıdır ve Tillet'in talimatlarına göre hareket etmişlerdir.

1.1.2.4. *Sönmüş Hayaller* Romanlarındaki Kahramanlar ve Ana Teması

1.1.2.4.1. *İki Şair* Romanındaki Kahramanlar ve Ana Teması

Sönmüş Hayaller “*Illusions Perdues*” serisindeki “*İki Şair*”, Balzac'ın üçlü eserinin ilkidir. Buradaki başkahramanlarımız iki arkadaş; David ve Lucien'dir. David'in kolej arkadaşlarından Lucien Chardon, yetenekli kimyager, eczacı Mösyö Chardon'un oğludur. Mösyö Chardon ne kadar bilim ve ilim adamıysa, David'in babası bir o kadar eğitimsiz, sonradan görme “Ayı” lakaplı, işine aşık eski bir makine çırağı, matbaacıdır. Oğlu David'i yüksek matbaacılık için Paris'e gönderecek kadar da kurnaz; fakat cimri, çıkarıcı da bir kişiliktir. Séchard baba, makinelerden çok iyi anlayan bir adamdır ama bir o kadar aksi ve cimridir. Aile ilişkileri de bir o kadar berbatır; oğluyla her daim kavga içindedir. Oğluna matbaasını devrederken ve bağı bahçesiyle uğraşmaya giderken bile, oğlunu yine zor duruma düşürerek ve bunda da kendini haklı görerek eğitimsiz ve cahil tarafını yine göstermekten çekinmez. Lucien ise çok farklı bir aile yapısından gelmektedir. Araştırmalarıyla, ilmiyle Gut hastalığına çare bulmaya çalışan, ilaç hazırlama derdinde ve icatlarını bilimler akademisine onaylatmak için çaba sarfetmiş bir adamın oğludur. Yoksul bir ailedir. Eczanenin bedeli, aile geçimi karı koca olarak bellerini bükmektedir. David ve Lucien tesadüfen bir yerde karşılaşmışlardır ve hikayeleri, kaderleri de böyle başlamıştır.

1.1.2.4.2. *Taşralı Bir Büyük Adam Paris'te* Romanındaki Kahramanlar ve Ana Teması

Sönmüş Hayaller 'in devamı ikinci romanda “*Taşralı Bir Büyük Adam Paris'te*”, Balzac, köyden şehre hikayesini hırslı ve yetenekli bir gencin başarısız finaliyle anlatmak ister.

Hayallerin gerçekleşmesi taşradan görüldüğü kadar kolay değildir ve Lucien geri adım atmamaya bu gerçekle baş başa kalır.

Edebiyat dünyasındaki çekişmeler, ikiyüzlülük, yazarlar arasındaki o müthiş çekememezlik, seviyesizlik gibi temaları bu romanda rahatlıkla bulabiliriz. Lucien kendi şiir kitabını pazarlamaya çalışırken, elindeki avucundakiler de sosyal kelebek hallerine yetmediği gibi, sefaleti dibine kadar yaşayacak ve Paris hayatının dibine çekilecektir.

Taşrada şu ya da bu şekilde itibar gören ve her adımda kendilerine verilen önemin kanıtlarıyla karşılaşan kimseler, bu kadar ani ve mutlak bir değer kaybına asla alışamazlar. Memleketinde bir mevki sahibi olmak ve Paris'te bir hiç haline gelmek, insanın derece derece uyum sağlaması gereken durumlardır; birinden ötekine birdenbire geçiverenler bir tür yok oluşun içine yuvarlanırlar. Bütün duygularına bir yankı, bütün düşüncelerine bir sırdaş, en küçük duyuları paylaşacak bir can bulan genç bir şair için Paris, korkunç bir çöl olacaktır. (Balzac, 2017: 14)

İkinci serimizde Paris illüzyonuna düşen Lucien, şehre adım atar atmaz sevgilisi tarafından ilk iş olarak terk edilir. Rüyalarda şehrindeki ilk hayal kırıklığı perdesi böylelikle aralanacaktır. Lüks yaşam tutkusu, edebi alanda kendini pazarlayamayışı, para ekonomisinde sınıfta kalması Paris'teki yıllarından çalacaktır. Belki de yalnız başına büyük bir şehirde her tutkulu gencin düşebileceği kuyuya düşmüştür; fakat tabiatı gereği de buna çok müsait bir karakter çizen Lucien, arkadaşları gibi aile kavramından çok uzakta bir kafayla hayatını bireyselleştirmiş ve mutsuz bir adam olarak hayaller serisinde oradan oraya sürüklenmiştir.

İkinci serisinin başlığı her ne kadar Paris'te taşralı bir adam olarak geçse de, okura verdiği izlenimin aksine ironik bir başlık olduğunu hemen fark etmekteyiz. Borçlanan, parasını yönetemeyen, Paris'te sıkışıp kalan, çaresiz bir Lucien vardır. Toplumdaki tüm düşmanları cezbedecek taşralı bir adam. Artık bu şehirden ayrılması gereken, taşrasına dönüp *Sönmüş Hayaller* ini terk etmesi gereken zavallı bir şair.

1.1.2.4.3. Bir Yaratıcının Çektikleri Romanındaki Kahramanlar ve Ana Teması

Sönmüş Hayaller üçlüsünün son romanında taşrasına artık geri dönen bir Lucien vardır. Fakat sıkıntılar burada da devam edecektir. David Séchard'ın imzasını taklit ederek hazırlattığı senetler, cirolar; Angouleme'deki Séchard'ın başını yakacaktır.

Sevgili David, Metivier'in yerinde senin tarafından imzalanmış, benim emrime hazırlanmış bir, iki veya üç ay vadeli üç senet ciro ettim. Bu senetlerle intiharım arasında, kuşkusuz sana çok sıkıntı verecek olan bu korkunç çareyi seçtim. Nasıl bir ihtiyaç içinde olduğumu sana açıklayacağım, paraları da vadesinde göndermeye çalışacağım. Mektubumu yak, kız kardeşime ve anneme hiçbir şey söyleme, çünkü itiraf etemeliyim ki senin gayet iyi bildiğin kahramanlığına güveniyorum. Umutsuzluk içindeki kardeşin, Lucien de Rubempré. (Balzac, 2018: 32).

David'i iflasa sürükleyen şair, kurduğu güzel aile ile oğulları ve kızı, pek sevgili Eve ile babadan kalan varlıklarla yaşama devam ederken, Lucien son bir defa daha Paris'e dönecektir. Paris'teki mücadelesini kazanamayışı, utanç verici geri dönüşü romanın son halini oluştururken, üçlü serinin kazananını bir aile babası David olacaktır.

“Lucien çok geçmeden Eve'de, kendisine karşı şimdiki sevgisiyle eskisi arasındaki farkı gördü. David'e derin bir saygı duyuluyor, Lucien ise her şeye rağmen ve sebep olduğu felaketlere karşın sevilen bir metresin sevildiği gibi seviliyordu.” (Balzac, 2018: 115).

Sönmüş Hayaller serisinin son ayağı, geri dönüş yolundaki Lucien, artık hikayenin merkezinde değildir. Burada borçlarıyla bir aileyi sıkıntıya sokmuş, küçük düşürmüş şairin arkadaşının verdiği mücadeleye tanık olunur. Para ve şöhret tutkusuyla başlayıp, sefalet ve rezillikle biten bir hayatın giriş, gelişme ve sonuç bölümleridir Balzac'ın hayaller serisi. David Séchard'ın zorlu mücadelesine seyirci olur okur bu son seride. Lucien'in hayat hikayesindeki aksiyon ise Balzac'ın *Kibar Fahişeler*'inde tekrardan can bulacaktır.

1.1.2.4.4 Kibar Fahişelerin İhtişam ve Sefaleti Romanındaki Kahramanlar ve Ana Teması

Bu roman, *Sönmüş Hayaller*'deki ana karakterlerden biri olan Lucien ile devam ediyor. Lucien de Rubempré ve Vautrin bir anlaşma yapacaklardır; fakat Lucien kaybettiği Paris

savaşını kazanabilmesi için Vautrin'in talimatlarına uyacaktır. Ana karakterlerimizden Esther, Lucien'in aşığı ve metresidir ama aynı zamanda Nucingen gibi zengin bir karakteri de ayartmakla görevli bir kadındır. Fakat zamansız intiharı her şeyi mahvedecektir. Nucingen'in Esther takıntısı Vautrin için bir kazanç kapısıdır halbuki. Esther'in ölümüyle Vautrin ve şair Lucien tutuklanır; Esther'in ölümüyle beraber aileden ciddi bir miras kalması ise romanın diğer trajik tarafı olacaktır. Hapis hayatı Lucien için o kadar kötü gider ki bir muhbirin tuzağına düşer ve Vautrin'in gerçek kimliği de dahil her şeyi anlatmaya başlar. Artık pişmanlıklarına bir yenisi daha eklenecektir ve hücrelerinde intihar eder. Bu ölüm bile Vautrin'in lehine dönecektir ve Lucien'in masumiyetini açıklayan mektuplarla kendi kendini dışarı çıkartacaktır. Nam-ı diğer Carlos Herrera, gerçek ismiyle Jacques Collin roman biterken emekliye ayrılmadan önce polis kolluk kuvvetinin bir üyesi olur. Balzac, *Sönmüş Hayaller* ve *Kibar Fahişeler*'de genç, sağlıklı ve hayalleri bir olan bir adamın her yolu deneyerek gelebileceği en çirkin noktaları göstermiştir; bu sırada dönemin hukuk ve ceza muhakeme kuralları, cingöz bir adamın her şeyi lehine çevirebilmesi ve taşra-Paris arasında sıkışmış bir hayat romana damgasını vurur.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. İNSANLIK KOMEDYASI'NDA PARANIN ROLÜ

2.2.1 Balzac'ın Yaşadığı Dönemde Paranın Rolü

19.yüzyıl Fransız toplumunda sosyal sınıflarda beliren farklar, materyalist toplumun öne çıkması, para meselesinin edebiyata da girmesini sağlamıştır. Balzac, insanlık külliyatında bu kadar mühim bir meseleyi es geçmeden, para gerçeğini hemen her karakteriyle farklı şekillerde romanlaştırmayı bilmiştir.

Balzac, sosyal, ekonomik ve politik mutasyonları ortaya koyar. Örneğin, *Eugénie Grandet* romanındaki *Goriot Baba*. Balzac burada dönemin Fransız toplumunu eleştirerek, yarattığı karakterleri didik didik en küçük ayrıntılarına kadar tanımlamıştır.² (Kuje, 2014: 20).

Balzac zamanında, Paris henüz şehirleşmemiştir. Balzac Paris'in büyüyüp gelişmesine tanıklık edememiştir. Balzac gözünden o zamanlar Paris şu şekildedir:

“Paris denilen yer, hırsızlık ölümlerinin diğerlerinden daha sık gerçekleştiği ve her daim yeniden gün yüzüne çıkan, zayıflık maskesi, güç maskesi, yoksulluk maskesi, sevinç ve ikiyüzlülük maskeleri gibi çoğunu içine hapseden, beyinlerinin her bir zerresinin zehirle, zevkle dolduğu böylesine bir açgözlülüğün hüküm sürdüğü, insanoğlunun emeklerini mahveden

² Dans cet ensemble, il met en évidence les mutations sociales, économiques et politiques. Par exemple dans *Le Père Goriot* comme dans *Eugénie Grandet*. Balzac fait des descriptions minutieuses des milieux de chaque personnage qui rend réel tout ce qui se déroule et par cela il critique aussi minutieusement la société française de l'époque.

çıklarlar fırtınasında dönüp duran yer değil midir Paris? Daha ne istiyorlar? Para mı aşk mı, şehvet mi?" (Pléiade I, 255).³

Paris'teki bu çıkarlar fırtınasında dönen ikiyüzlülük, güç, sefalet maskelerinden bahsetmekte ve insanlığın düştüğü durumların zevkten mi yoksa sadece para yüzünden mi yaşandığını sorgulamaktadır. Aslında Paris, Balzac karakterlerinden bir tanesidir. Restorasyon Dönemi'ne kuşbakışı bakıldığında, Balzac'ın toplumun hemen her kesimini ele aldığını görürüz; romanda bizlere ticaretin hilelerinden bahseder, bizi her çeşit insanla tanıştırır. Balzac'ı okumaya başladığımızda evrensel tutkularla yönetilen, hepimizin aşına olduğu duygularla hareket eden karakterler bize uzak olmadığı için gerçekleştirler. *İnsanlık Komedyası* 'nda temel durum para tutkusudur, tamahkarlıktır, açgözlülüktür. Yazarımız hem kendi tabiatını hem de kişisel deneyimlerini de konuşarak, materyalist çağını resmetmeyi kendine görev bilmiştir. O'na göre Restorasyon Dönemi'nde yaşamak belki de bunu gerektirmektedir. Eserlerinin pesimist tarafının ağır olduğunu düşünsek de eş zamanlı olarak dönemini iyi yansıtmış ve ahlak dersi vermeyi kendine uygun görmüş birini görürüz. Her dönemde açgözlülük, hırs gibi durumlarla karşılaşılsa da 19. yüzyıl Fransa'sı bu konuda zirve yapmıştır.

"Baron de Nucingen bugün Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşamış olsaydı, hükümet, kazançlarının büyük bir kısmına çoktan el koymuştu ve çok geçmeden de faydasız, işe yaramaz mücadelesi, uğraşlarını da er ya da geç görmüş olacaktı. Fransa'da Restorasyon Dönemi, O'nun sadece açgözlü içgüdüleriyle rahatça hareket etmesine izin vermemiş, aynı zamanda tüm sosyal ve ekonomik yapılar da O'nun altına (paraya) karşı susuzluğuna hizmet etmiştir. Daha da kapsamlı bir çıkarımda bulunmak gerekirse, Nucingen, Gobseck ve Nicholas Séchard gibi

³ "Paris n'est-il pas un vaste champ incessamment remué par une tempête d'intérêts sous laquelle tourbillonne une moisson d'hommes que la mort fauche plus souvent qu'ailleurs et qui renaissait toujours aussi serrés, dont les visages contournés, tordus, rendent par tous les pores l'esprit, les désirs, les poisons dont sont engrossés leurs cerveaux; non pas les visages, mais bien des masques : masques de faiblesse, masques de force, masques de misère, masques de joie, masques d'hypocrisie : tous éternués, tous empreints des signes ineffaçables d'une haletante avidité ? Que veulent-ils? De l'or, ou du plaisir?"

karakterleri kendi zamanına, buldukları yere, onları besleyen şeylere göre değerlendirmeliyiz.” (Chitwood, 3).⁴

2.1.2. Realist Bir Külliyyat Olarak *İnsanlık Komedyası*

Realizm akımı, 1840’lı yıllarda Fransa’da kendini göstermeye başlamış artistik bir akımdır. Realist yazarlarımız bir önceki Romantizm akımını reddetmişler ve duyguların bu kadar öne çıkarılması, dramaya, egzotik meselelere karşı durarak çok gerçekçi bir bakışla yerlerini almışlardır. *İnsanlık Komedyası*’nda da realizm akımına yakın düşmeyen hiçbir konu ve olay yer almamıştır. Realist çalışmalarda tüm sınıflardan insanlar görürüz; sıradan hayatlarında yükselmek, tepe noktasına ulaşmak, yoktan var olmak gibi kavramlar komedyayla beraber edebiyatımıza girer. Edebi realizmde her şey okuyucuya aşinadır. Tüm duygular, açgözlülük, şehvet, hırs, kurnazlık, okuyucunun bildiği tanıdaktır. *İnsanlık Komedyası*’nda da bizi yakalayan bu akımla beraber uyumudur. Bir Fransız ekolu olan Balzac, biyografik tadında yıllarını verdiği bu komedyaya çalışmasıyla 19.yüzyıl edebiyatına iyi bir giriş yapmış ve yerini sağlamlaştırmıştır.

Balzac, Zola’nın Naturalizm akımının müjdecisi olan realist romantik romanı yaratmıştır. *İnsanlık Komedyası* tarihi bir belgedir ve Temmuz monarşisine kadar olan Devrimden bu yana tarihi topluma sadık bir resimdir; Fransız toplumunun büyük bir resmidir. Balzac, realizmin kurucusudur gerek bedenleri es geçmeden ruha da işleyen gözlemleriyle gerek bir şeyleri ve birilerini anlatırken birebir sadık kalarak kullandığı yöntemlerle gerekse iç ve dış mekanları anlatırken tanımlamalarında doğru veriler kullanmasıyla. Her şey bir yana insanoğlunun

⁴ “Had the Baron the Nucingen been living in the United State today, the government would have taken the larger part of his earnings and he soon would have seen the uselessness of his struggle. In France of the Restoration Period, however, not only were his avaricious instincts allowed to function freely, but the whole social and economic set-up served to whet further his thirst for gold. For a complete understanding, then, of such Gobseck and Nicholas Séchard, we should consider them in the light of the times in which they lived, keeping in mind the temptations which were always present to egg them on in their ignorable path.”

gözlemcisi ve yaşamın yaratıcısıdır. *İnsanlık Komedyası* 'nda Balzac, realist romanesk yaratımı için yazmaya başlamadan önce döneminin belgelerine çalışır, tüm gerçek detayları araştırır ve tarihçi gibi de bunları belgeler. Onun çalışmaları çok titizce hazırlanmıştır. Aristokrasinin gücünden burjuvazinin gücüne geçişin sosyolojik olgularını resmeder. (Badiali, 95).⁵

Realizm ve Balzac arasındaki ilişkide, model olarak insanı alan ve insan yaşamındaki her şeyi kendine malzeme olarak gören yazar, *İnsanlık Komedyası* 'nda bir tarihçi gibi dönemindeki gelişmeleri romanlaştırmış, burjuvaziden, aristokrasiye kadar sosyolojik olguları betimlemiştir.

Balzac, realist bir yazardır ve realizm akımının üstadı olarak görülür; fakat aynı zamandaki ahlaki ve sosyal tezleri ile de romantiktir. Romantizm akımın oğlu da denilebilir; çünkü vizyoner bir kişiliktir. Sezgi ve hayal gücüyle de ilerlemektedir. Belgelendirme ve gözlemlere dayanırken, vizyoner sezgilerine göre karakterlerini oluşturmaktadır. *İnsanlık Komedyası*, tarihi bir roman olarak görülebilir. Balzac realistti çünkü çalışmalarında kendi döneminin toplumunu betimliyordu; fakat toplumun korku ve ahlakını göstermek için kötülükleri bile mübalağa ettiği için gerçekçi bir tavırla bunu yapmıyordu. *İnsanlık Komedyası* 'ndan tüm meslekleri analiz ederdi; analizleri olumsuzluk içerirdi. Bunun sebebi ise karakterlerinin bir amaca ulaşma zorunluluğu yoktur ama O'nun romanlarının Dünya'daki tüm ahlak, psikolojik, tarihi ve sosyal boyutları temsil etmek zorundadır. Romana gerçekliği

⁵ “Balzac crée le roman réaliste romantique, qui est un précurseur du Naturalisme de Zola. *La Comédie Humaine* est un document historique et une peinture fidèle de la société depuis la Révolution jusqu'à la Monarchie de Juillet : c'est une grande fresque de la société française. Balzac a été le fondateur du réalisme par le don d'une observation qui pénétrait l'âme sans négliger le corps, par les procédés qu'il a employés pour donner une fidèle image des choses et des êtres, par le souci qu'il a eu d'établir les faits, en faisant usage de documents exacts, par la description minutieuse des paysages et des intérieurs; mais surtout parce qu'il a été un observateur des hommes et un créateur de vie. Dans *la Comédie humaine* Balzac étudie les documents de l'époque, il cherche toujours le détail vrai et il se documente, comme un historien, avant de commencer à écrire, pour sa création romanesque réaliste. : Ses études sont rigoureux Il décrit le phénomène sociologique du passage de la puissance de l'aristocratie à celle de la bourgeoisie”

getirmiştir; gerçek yaşamının talihsizliklerini resmeder. Onun realizmi oldukça vizyonerdir. (Badıalı, 104).⁶

Balzac, realist ve vizyoner kimliğiyle *İnsanlık Komedyası* 'ndaki karakterleri oluştururken, okurlara genel tablo hakkında bilgi sahibi olmasına yardımcı olmuş ve büyük bir resim göstermiştir.

2.1.3. *İnsanlık Komedyası*'nda Paranın Rolü

Materyalizm, Balzac'ın gözde konularından biridir. Onun romanları sürekli para mevzularını tartışmış ve çoğunlukla dönemin açgözlü, tamahkar, vefasız, ahlak sınavından geçemeyen insan tiplerini bir araya getirmeye çalışmıştır. Aşk, cinsellik, ahlak girdabında kendilerini kaybeden, para çemberinde sıkışıp kalan tiplerdir. Balzac'ın dünyasında, karakterlerin geliri, harcamaları, daha iyi bir pozisyona geçme hırsı, Paris'te yaşamının bedelleri, zengin bir kızla evlenip statü kazanma hayalleriyle dolu erkekler vardır. Duygusallık, romantizm Balzac'ın materyalist dünyasında o kadar az yer kaplar ki, para endişesi realist yazarımızın sadece kendi mevzusu değil aynı zamanda döneminin de mevzusu olduğunu okuyuculara özellikle gösterir. Balzac, *İnsanlık Komedyası* 'nda para konularını ele alırken 'çok çalışarak' elde edilen kazançtan ziyade, daha kısa ve çirkin yoldan para ve unvan elde etmenin hikayesini anlatmayı daha doğru bulur. Çünkü kendi döneminde anlatılması gereken de budur.

⁶ "Balzac est un réaliste; il est considéré comme le chef du réalisme; mais en même temps il est romantique par ses thèses morales et sociales. Il est fils du Romantisme, car il est visionnaire. Il procède beaucoup par intuition et imagination. Tout en s'appuyant sur la documentation et l'observation, il donne consistance à ses personnages selon une intuition visionnaire. On peut considérer *la Comédie humaine* comme un roman historique. Balzac était réaliste parce qu'il considérait et décrivait dans ses œuvres la société de son temps, mais il ne le faisait pas d'une manière réelle parce qu'il exagérait même les vices que les vertus pour montrer l'horreur de la société et la moralisée. Dans *la Comédie humaine* il analyse tous les métiers et toutes les professions, son analyse est négative, parce que ses personnages ne doivent atteindre à aucun but. Ses romans doivent représenter la totalité du monde, les dimensions morale, psychologique, historique et sociale. Il ramène le roman à la vérité, il décrit les infortunes de la vie réelle. Son réalisme est visionnaire."

Dante’yi anıştıran bir başlıkla *İnsanlık Komedyası* ’nda, taşra insanlarının ticaret hayatı, parayla yakın ilişkileri, Fransız Devrimi, Paris’e bakış, erkeklerin kadınlarla olan ilişkileri çok yönlü, çok boyutlu olarak gösterilir. Taşra adetleri, cemiyet hayatına karışma yolları, Fransa’da Rastignac olmak gibi deyimler ve Parisli kadınları tanımak mevzuları da 19.yüzyılın dehası Balzac’ın gözüyle *İnsanlık Komedyası* ’nda öne çıkar.

“O göze çarpan tutucu bakış açısına rağmen olması bir yana, tam da bunun sayesinde ki (adına eklediği o sözde astokratik “de” de olduğu gibi bunda da bir parça tribüne oynama vardır) Balzac kendi zamanının eğilimlerini açık bir şekilde fark etmiştir: Toprak sahibi soyluların düşüşü, ticaretle uğraşan burjuvazinin yükselişi, kendisine tahsis edilmiş rolüyle birlikte her bir insanın kendi yerini aldığı düzenli, organik bir toplumun sonu, ki buna özlemle bakıyordur, ve –her şeyin ötesinde-para ilişkilerinin ortaya çıkması. Tüm insan ilişkilerinin iğrenç bir ekonomik tarafı varmış gibi görünüyor.” (Balzac, 2014: 31).

Balzac, şimdiki anı yücelttiği, nesnel, tarafsızca yaratmaya çalıştığı kahramanları ile koskoca *İnsanlık Komedyası* sayesinde realizm akımına iyi hizmet etmiş vefalı bir yazardır. İleri teknoloji, sanayileşmiş bir dönemde yaşamış olsaydı muhtemel o ki *İnsanlık Komedyası* bugün farklı temalarla konuşulurdu. Eserleri dikkatli bir okur için önemsiz ayrıntılarla dolu değildir; aksine romandaki küçük detayları büyük olayların habercisidir. Çünkü orda her şey ya gerçektir ya da yaşanması çok muhtemeldir.

19. yüzyılda kentsoyluların ticaret sayesinde çoğu zaman yasal olmayan yollarla zenginleşmesi sosyal ve tarihi bir olaydır. *İnsanlık Komedyası* ’nın önsözünde kendisini sosyolog ve tarihçi olarak ilan eden Balzac’ın bu tip olaylara duyarsız kalması düşünülemez.

Balzac, parayla öyle büyülenir ki zira borçlarını ödemeyecek durumda ve ihtiyaç halindedir. Çağdaş toplumda hayatına şöyle bir göz atar ve gördüğü şey aristokratların mevkilerini muhafaza etmek için paraya duydukları arzu ve burjuvalarınsa güvenlik için paranın peşinde olmalarıdır. Maurois, Balzac’ın parayı “modern dünyanın tek tanrısı” olarak gördüğünü yazar. Balzac 1830 Temmuz Devrimi’nden sonraki Fransa’yı resmetmektedir. Bu dönemde, aristokratlar kötü bir gözle sonradan görme zenginler olarak görülür. Burjuvalar ise yükselişe geçmiştir. Burjuvalar; sanayici, toprak sahibi, politikacı, rantiyeci (gelirleriyle geçinen kişi),

tüccar ve topladıkları servetleri yüzünden toplumu domine eden tüm diğer kişilerden oluşur. Balzac'ın eseri burjuva karakterlerle doludur. (Åkemark, 2012: 10).⁷

Balzac'ın parayı modern çağın tek tanrısı gibi görmesi ve 1830 Temmuz Devrimi'nden sonra Fransa'daki aristokrasiye kötü gözle bakılıp, burjuvazinin çıkışa geçmesi, Balzac'ın eserlerindeki çoğu karakterin de burjuva tiplerden oluşması dönemle paralel giden bir başka detay olarak karşımıza çıkar.

2.1.3.1. *Goriot Baba* Romanında Paranın Rolü

Balzac, bu romanında para mevzularını aile üzerinden bir köprü oluşturarak bize anlatmaya çalışır. Para hırsı, paraya duyulan tamahkarlık toplumun her kesiminden bizi yakalar. Kapitalist toplumdaki parasal konuların kişinin sadece davranış ve duygusallığındaki değişiminde değil aynı zamanda aile gibi yapılarda da nasıl büyük bir etki yarattığını görürüz. Rastignac da 19.yüzyıl Fransız toplumunda hemen herkesin düşeceği tuzaklara düşmüştür aslında; açgözlülük, bencillik, cehalet...1800'lerde paranın bir toplumdaki o inanılmaz rolünü görmek acıdır; Balzac kendi döneminin aynası olmayı seçtiyse de düne ait kalmayan ve bugünün de önemli konusu olan parayı her açıdan kullanmayı bilmiştir; bu sebeple okuyucuya uzak gelmeyen bir şema ortaya çıkmıştır. *Goriot Baba*'dan en net çıkarım, herkesin parayla olan sınavının farklı zamanda, farklı bir dönemde, farklı yapıda da olsa bu sınavı veriyor olmasıdır.

Para üzerine yazılan uzun hikayeler, hikayeyi başlatmak için bir tür motor görevi görür. Bu tanımlamaya örnek olarak Grandet'nin altınını sakladığı odasının tasviri yapılırken

⁷ “Balzac est fasciné par l'argent car il en a un grand besoin comme il a accumulé pas mal de dettes. Il observe la vie autour de lui dans la société contemporaine et il voit que les aristocrates veulent de l'argent pour pouvoir maintenir leurs rangs et les bourgeois pour avoir une sécurité. Maurois écrit que Balzac voit l'argent comme le « seul dieu moderne » (Maurois 162). Balzac décrit la France après la révolution de juillet 1830. A cette époque les aristocrates regardent les nouveaux riches et les parvenues d'un mauvais œil. La bourgeoisie commence à monter. La bourgeoisie est composée des industriels, propriétaires fonciers, politiciens, rentiers, commerçants, négociants et toutes autres personnes qui dominaient dans la société à cause des fortunes qu'ils ramassaient. L'œuvre de Balzac est pleine de personnages de la bourgeoisie.”

romandaki başlangıç tanımlaması verilebilir: « Mutfağın üst tarafında odaya açılan merdivenin üstündeki kapılar duvarla örülüydü. » Grandet'nin altının sakladığı yeri okuyucunun bilmesini sağlayan açıklama. Balzac bu odanın bir laboratuvar doluşunu yazar ve Louis lerini tartma terazisi olarak kullandığı «sobadaki simyacı» olarak Grandet'yi tanımlar. Parayla ilgili ve romandaki ticaretle ilgili diğer tanımlamaların çoğu fazlasıyla tekniktir. Bu tanımlamalar, roman okuyucusuna dönemin finansal bilgilerini vermektedir. (Åkemark, 2012: 16-17).⁸

Goriot Baba romanında para mevzuları incelenirken önemli karakterlerimizden Rastignac şu şekilde karşımıza çıkmaktadır: bir hukuk öğrencisinin Paris'te ve Paris'le verdiği finansal ve psikolojik zorluklar, hayat standartlarındaki yetersizlik, pansiyon kader arkadaşı Vautrin'in Rastignac'a toplumdaki çürümüşlük üzerine verdiği dersler, özellikle de Mösyö Goriot'nun son nefesinde Rastignac'a yaşattığı maddi zorluklar... Goriot, kefen parasını bile ödeyecek durumda olmadan hayata veda edip, saatinin rehin kaldığını kızına anlatmaya çalışan Rastignac'ın düştüğü zor durumlar işi daha çirkinleştirmektedir; diğer yandan ise pansiyon sahibinin kefen için çarşaf vermenin lüzumsuz ve kazançsız bir durum olduğunu izah etmesiyle beraber romandaki para mevzularının ne kadar aşağılık bir hale geldiğini okuyucu derinden hissetmektedir. Romandaki en alıcı yer ise şüphesiz ki iki öğrencinin cebindeki son paralarla gömülen baba Goriot'dur. Rastignac karakterimiz, kısa zamanda Paris hayatında yükselme ivmesinin kadınlardan geçtiğini fark edip oraya nişan almasıyla romandaki para mevzusunu başka yere getirir.

⁸ “Les longs récits sur l'argent forment une espèce de moteur pour faire avancer le récit. Un exemple de ceci est la description au début du roman de la chambre de Grandet où il gardait l'or : « Celle de ces portes qui se trouvait en haut de l'escalier et qui donnait entrée dans la pièce située au-dessus de la cuisine, était évidemment murée. On n'y pénétrait en effet que par la chambre de Grandet, à qui cette pièce servait de cabinet » (EG 79). La description qui suit fait connaître au lecteur la place où Grandet gardait et contenait son or. Balzac écrit que cette pièce est un laboratoire et il dit que Grandet est comme un « alchimiste à son fourneau » qui utilise des « balances à peser les louis » (ibid.). Plusieurs des autres descriptions de l'argent et du commerce dans le roman sont très techniques. Ces descriptions donnent de l'information financière sur l'époque au lecteur du roman.”

Goriot, ise pansiyon yaşamına geçiş yapmasıyla beraber tefecilerle tanış olan, kızlarının borcu için elindeki kıymetli parçaları satışa çıkaran, aile ilişkilerindeki son bağı da bu yollarla korumaya çalışan tüccar bir babanın çetin sınavına örnek olacaktır. Banker Mösyö de Nucingen'in eşi Delphine, küçük kızı, zengin bir adamla evli olmasına rağmen ne ev ne araba ne tiyatro gibi hiçbir masrafını karşılamamakta ısrar eden cimri bir adamın karısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple de kendi ve babasının birikimleriyle geçim sağlamaktadır. Eşinin metresi vardır ve O'na para yedirmektedir.

Goriot'nun elli bin liralık geliri olan damadına rağmen kendi kızının senedini ödemek için kendini paraladığını görürüz. Bir yandan büyük kızı Anastasie de Restaud'un tefeciye olan borcu, diğer yandan Delphine'in kişisel harcamaları babalarının sonunu getirecektir.

“*Goriot Baba*'da paranın önemli bir rolü var. Bu romanda, İhtilal döneminde normal fiyatla satın aldığı unları on misli fiyatla satarak elde ettiği servetin hepsini iki kızı için harcayan bir babanın, berbat bir pansiyonda bir «köpek gibi» ölüşü anlatılıyor. *Goriot Baba*'da anlatılan . şüphesiz bir babanın dramıdır; ancak bu dramla birlikte servetlerin hangi yollarla elde edildiği, paranın bir toplumdaki rolü sergilenmektedir. (Şen, 1986: 130).

Pansiyonda para yüzünden sıkıntılara maruz kalan diğer bir karakter ise Victorine'dir. Victorine'in babası öz kızına mal bırakmamak için oğlunun tarafını tutmuştur. Tüm bu yanlış tavırlar yüzünden genç kız Vauquer pansiyonunda yaşamak zorunda kalmıştır.

Vautrin karakteri nam-ı diğer dokuzcanlı Jacques Collin de alaycı karakteriyle ve şakalarıyla varlığını ortaya koyan, herkesin ve her şeyin O'ndan sorulduğu, pansiyon sakini eski bir mahkumdur. Vauquer Yurdu'nun merak uyandıran tuhaf biri tipi de denilebilir. Para ve kadınlarla ilgili verdiği salıklarla akılda kalmayı başarmıştır. İnsanın kaderine yakışır bir hayat sürmesi için “Terzinizde üç bin, ıtriyatçınızda altı yüz frank, akşam için ayakkabıcınızda yüz ekü, şapkacınızda yüz ekü harcamazsanız...” (Balzac, 2014: 189). tarzında bir üslup ve salıklarla ilerlemektedir. Kadınların yükselme hırslıyla dolu güçlü erkekleri tercih ettiklerini, hükümetin parası olan kişileri kolladığını, iyi yürekli insanların giyotine gittiklerini, orta yaşa gelmeden iyi bir geliri olan değirmencinin kızını almanın ne kazançlı bir evlilik olacağını, avukatlık yaparak el etek öpmenin çok da bir esprisi olmadığını anlatır durur Rastignac'a.

Vautrin'e göre bir evlilik dışı bir hayattan faydalanarak, kadının getireceği drahoma her kapıyı açacaktır. Evlenmek işleri daha da kötüye götürebilir. Ama bir kadının önüne yılan gibi yatmak harika bir fikirdir. Bu kadın anneye yalalaklık, metrese peşkeş çekmek her şekilde olabilir. Parisli kadınların kokusunu almak ve tilki gibi iz sürmek verdiği akıl almaz nasihatlerin başında gelmektedir. Çalışarak para kazanmak, Poiret karakteri gibi olsa olsa Vauquer yurdunda bir odaya düşmekle son bulacak bir durumdur. Bu işlerin ahlaksızlık ve yetenekle olacağını bilir ve akıllar verir. Çünkü insanların ahlaksız da olsanız yetenekli bir ahlaksıza hayran duyup peşinden gideceğinin farkındadır. Kısacası zengin olmak için büyük oyunlar oynanmalıdır. Ya aileden zengin olunur ya da zengin görünmelidir insan. Çalışarak başarıya ulaştıran meslekler vardır elbet ama bunun yüzde onunu hırsızlar oluşturacaktır.

Özetle 19.yüzyıl döneminin kapitalist konseptine, para gerçeğine ışık tutmayı becerebilmiş olan yazarımız, *Goriot Baba*'da para temasını farklı şekilde işlerken, *Eugénie Grandet*'de de bunu farklı yollardan göstermiştir. Grandet baba gibi Goriot Baba da toplumdaki yoksul kesimin çoğunluğuna rağmen nasıl zengin olabildiklerini, kurnaz ticari hayatlarını okura gösterirken benzer noktalarda buluşmuştur; fakat parayı harcama şekillerinde de bir o kadar ayrılmışlardır.

2.1.3.2. Eugénie Grandet Romanında Paranın Rolü

Bu romanda para, zengin cimrisi olan taşralı bir adamın tutumuyla önem kazanmaktadır. Neredeyse evdeki boğazların bile peşine düşecek kadar parayla bir ilişki kuran adamın ölümüyle beraber kendisine hiç de benzemeyen tek varisçisi kızı Eugénie çoğu durumu kapatmayı bilmiştir. Saf duygularını para karşılığında kullanan aşığı Charles ise sayesinde gittiği Hindistan'da zengin olmuştur. Balzac burada Baba diye anılan bir tüccarın aile hayatını zenginleştiremeyişi, parayı kullanmasını bile bilmediğini, taşralı adam yine taşralı kalır imajıyla romanına başka bir yön vermek istemiştir.

Eugénie Grandet romanında ilk kez, özel hayatların tanımı, düşünce gücünden korkma ve bunun tüm hayatı nasıl kötü etkileyeceğine dair filozofik hikayelerin ve romanların Balzacvari teori ile

işlendiği görülür. Bu şey tam olarak cimriliktir. Eugénie'nin babası Grandet, bu eserdeki cimrilik sembolüdür. (Yaseen, 2010: 6).⁹

Eugénie Grandet romanındaki en ilginç para detayları ise şeker ve mum olarak karşımıza çıkmaktadır. Kuzenini en iyi şekilde ağırlamak adına ciddi bir savaş veren Eugénie, kuzeninin odasını baştan aşağı temizletmek, çarşafalarını ateş koruyla ısıtırmak, şöminede iyi bir ateş yaktırmak, babasından habersizce odunlar getirtip kullanmak, çarşıdan mum ve şeker aldırarak vb... zengin bir aile için oldukça pahalı işlere girişmiş ve hepsini kendi tekeline alıp büyük oyunlar içine girmiştir. Belki de babasına nişan almaktadır bu baş kaldırmalarla. Önemli karakterimiz Mösyö Grandet, cimrilikte öyle bir rol üstlenmiştir ki sadık yardımcısı Nanon bile kendi hakkını misafire vermek için savaşın içinde bulmuştur kendisini. Misafirin kahvaltıda yiyeceği bir dilim ekmek, kahvesine atacağı şeker, geceyi aydınlatacak bir mum Mösyö Grandet için ev ekonomisinin felakete gittiğinin resmidir.

Eugénie Grandet romanındaki mühim kahramanımız cimriler cimrisi “Grandet Baba”, Balzac tarafından doğası gereği cimri fakat bir o kadar da gerçek bir karakter olarak okuyucusunu selamlar. Tabiatı gereği bu karakteri üstlenen Grandet baba aslında kimse için aykırı bir karakter değildir. Bu durum ve kişilikler vardır ve var olacaktır.

Balzac, Grandet karakterini cimriliğin tutkulu örneği olarak gösterir. Dünya malına sahip olmadaki sabit ve sınırsız bir istek, bu şekilde hayati masraf olan ölümden bile kaçış.(Afshari, :3)¹⁰

⁹ Dans *Eugénie Grandet* se rejoignent, pour la première fois, la description des vies privées et la théorie balzacienne des romans et contes philosophiques sur le pouvoir effrayant de la pensée, sur ses effets dévastateurs quand une idée commande et dévore toute une vie. Cette idée est l'avarice. M. Grandet qui est le père d'Eugénie est le symbole de l'avarice dans cette œuvre.

¹⁰ Par l'intermédiaire de Grandet, Balzac montre que l'avarice est une passion exemplaire à laquelle se résume toutes les autres : volonté fixe et illimitée de posséder le monde, de le ramener à soi, de l'absorber et par-là d'échapper à la mort, c'est à dire la dépense vitale.

Eugénie romanındaki gerçek drama ise cimrilikteki son nokta ve aşktaki yenilgidir; bu temalar paralel işlenirken, Balzac'ın dünya klasiklerine Moliere'in cimri karakterini aratmayacak açgözlü bir tiplleme kazandırması oldukça iyi bir iş çıkardığını göstermektedir. Servetini kullanmayı bilmeyen, aile ilişkilerinde sınıfta kalan zengin cimrisi bir adam ve bu adama maruz kalmış karakterler vardır romanda.

Balzac, Eugénie romanında kendi toplumunu alay yoluyla yermiş ve eleştirmiştir. Öyle bir burjuva toplum resmetmiştir ki sadece zenginlik, varlıklı olmak için endişenen bir sınıf vardır. Materyalizm, romanda çok önemli bir yerde durmaktadır. Balzac'ın yaşadığı çağa dünyadaki cennet zamanı da denilebilir. Altın bu çağın tanrısı gibidir. O halde bu cennete avlanmaya gelmek gerekir. (Ifeoma, 2014: 33).¹¹

2.1.3.3. *Parfümcü César Birotteau'nun Yükselişi ve Düşüşü* Romanında Paranın Rolü

César Birotteau, orta sınıf başarılı bir tüccardır; hızlı yoldan zengin olma hayalleri, yatırım yapmak için giriştiği yanlış hamle; çevresindeki iş adamlarının ilkesiz, ahlaksız kişilerden oluşan bir orkestra gibi César'la oynadıkları oyuna tanık oluruz. Her Balzac romanında olduğu gibi burada da para mevsuzu hikayemizin ana temasını oluşturur. Paranın yanlış kişilerin eline geçmesiyle, bir ailenin, bir bireyin, bir babanın, bir tüccarın hayatının nasıl felakete sürüklenebildiğini gösterir yazarımız.

Parayla olan meselesinde haklı çıkan tüccarımız César, “namuslu adamın ölümü” ile okurunu sarssa da, davasını bırakmayan ve toplumun çürümüş ekonomik ahlak girdabına düşmeden zafer bayrağını göstererek mutlu bir sonla klasiklerdeki yerini almayı başarır. Sarayın koruduğu bir devlet memurunun, ahlaksız bir kralcının oyununa gelen zavallı Birotteau, Paris piyasasından silinmek pahasına da olsa haklılığında inat etmiş, adalete sığınmış, ticaret

¹¹ Balzac par son œuvre littéraire *Eugénie Grandet* a satirisé et ridiculisé sa société. Il est arrivé à dépeindre la classe bourgeoise comme entrepreneurs usuriers, spéculateurs qui étaient primordialement à l'inquiète de la richesse au détriment de tout autre chose. Le matérialisme joue un rôle très important dans le roman. On croit dans l'époque de Balzac à la possibilité d'établir le paradis sur la terre. L'or représente le dieu de l'époque. Il faut alors hercher le paradis.

mahkemelerinde diz çürütmüştür. En önemlisi de sağlığını, neşesini, psikolojisini, yaşamını kaybedip, davasını kazanabilmiştir.

Roguin'e kaptırdığı yüz bin Frank, tefecideki bonoların üzerinde yazılı olan "garantisidir" ibaresi, Birotteau için tam bir fiyasko, hakaret, itibarsızlık örneğidir.

Ne kimya ne de doğa bilgisine hakim olan Birotteau, dazlaklara saç çıkartmak, dökülen saçları kurtarmak için yeni buluşlar için mücadelesini verirken, bu yolun sonunu öngörememiştir. Para ve statü hırsı, masumiyete atılan ilk darbe olacaktır.

2.1.3.4. Sönmüş Hayaller Romanlarında Paranın Rolü

2.1.3.4.1. İki Şair Romanında Paranın Rolü

Balzac üçlü serinin ilk serisinde, yolları kesişen iki arkadaşın hikeyelerinden bahsederken ilkin taşra hayatı ve Paris'i kıyaslar; Paris'teki hayatın taşradan gelen biri için özellikle bir sanatçı adayı için ne kadar çetin olduğunu vurgular. İki Angouleme'li karakterin kırsal yaşamındaki sahneler işlenirken, fiziksel özelliklerine de yer verilir. Lucien, fizik üstünlüğünü kullanarak aristokrat çevreden faydalanma derdinde bir şairdir; David ise çalışkan bir karakterdir. Lucien'in kız kardeşiyle evlenerek sadece aile hayatıyla değil, Lucien'in Paris'teki yasak aşkının peşinden gitmesi ve ünlü bir şair olması için tüm sermayesini ona vererek de çok farklı bir tablo çizer.

Romanda matbaacılık kadar kağıtla ilgili derin bilgilere de yer verilir:

Temelini oluşturduğu matbaacılık kadar harika bir ürün olan kağıt, uzun zaman boyunca Çin'de üretilmiş, gizli ticaret yollarıyla Küçük Asya'ya gelmişti; burada 750 yılı dolaylarında, bazı söylentilere göre dövülüp hamur haline getirilen bir pamuk kağıdı kullanılıyordu. Fiyatı çok yüksek olan parşömenin yerine başka bir şey koyma zorunluluğu bombycien kağıdını (Doğuda pamuk kağıdına bu adı verilirdi) taklit ederek paçavra kağıdını, bir söylentiye göre de 1301'de Padova'da Pax adında bir İtalyan bulmuştu. Böylece kağıt yavaş yavaş ve nasıl olduğu bilinmeden gelişti; ama şurası muhakkak ki daha VI.Charles devrinden Paris'te oyun kağıtlarının hamuru yapılıyordu. Ölümsüz Faust'lar, Coster'ler ve Guttemberg'ler *Kitap'ı*

ürettiklerinde, o devrin birçok büyük sanatçısı gibi meçhul zanaatçılar kağıtçılığı matbaacılığın ihtiyaçlarına uygun hale getirdiler. Pek gürbüz ve naif olan XV. Yüzyılda çeşitli boydaki kağıt çeşitleriyle harflere verilen adlar, zamanın saflığının izlerini taşır. Örneğin Raisin, Jésus, Colombier, Pot kağıdı, Ecu, Coquille, Couronne gibi adlar, salkımdan, İsa'nın suretinden, taçtan, çömlekten, son olarak da kağıdın ortasına konulan filigranlardan geliyordu, tıpkı Napoleon zamanında kağıda kartal filigranı konmasıyla Büyük Kartal denilen kağıdın ortaya çıkması gibi... (Balzac, 2017: 132).

David Séchard, hamur kelimesinden bihaber olan çalışan işçi hanıma kağıdın tarihçesini döker. Çin'de üretilen kağıdın hamur haliyle dövülüp işlenmesi, hatta kağıdın Çinliler'den önce Rumların ya da İtalyan birinin bulduğuna dair bilgileri dahi paylaşır. "Çin kağıdı ne ipekten ne de broussonatia'dan yapılıyordu; hamuru, dövülen bambu liflerindendi." (Balzac, 2017: 134).

Bu klasikteki para mevzusu, taşradan kaçmaya çalışan birinin hırs temasının altında kalmıştır; konu Lucienle ilerlemektedir. Evli bir kadını seven şairin, kadınların ne kadar ileri gidebileceğini fark etmesi, çirkin yolları öğrenmesi, Fransa'da şiiri anlamak gibi kapasitesinin yoksunluğunu görmesi sanatçı bir kişilik için hiç de iç açıcı bir serüven olmayacaktır. Paris'te keşfedilmek, Paris'i fethetmek için yola çıkan şair, oradaki bakanlar, soylular, kralcılarla tanışmak ve merdivenleri birbiri ardınca çıkmak için çok heveslenmiş, taşrada yok olmamak için kurtların arasına dalmak ve ünlü bir şair olmak için gerekli akılları almıştır. Paris, Lucien için masallar diyarıdır ve bu masalın kahramanı olmak için her şeyi bildiğine emindir. Aşığı Louise'in ise bu yolda kendisine el vereceğine şüphesi yoktur. Lucien'in yükselme derdi ise kardeşi ve eşine düşecektir. Matbaasını işletmek için gerekli birikimlerini, Eve'in abisi Lucien'le paylaşan, ekmeğini bölüşen genç bir çift. Belki de bu hayattaki en büyük şansı, eserlerinin tanınmasından çok, böyle bir aileye sahip olmasında yatmaktadır.

Sönmüş Hayaller serisinin ilk ayağında taşralı Lucien'in Paris'e çıkışı; ikincisinde Paris'te vereceği mücadele, son ayağında ise taşrasına geri dönmesiyle birlikte hayaller serisi son bulmaktadır. Hırslı ve tutkulu şair bir gencin yüksek tutkularla tutunamayışının serisidir aslında *Sönmüş Hayaller*. Lucien'in Paris illüzyonu, başarıdan çok bir hayat dersine, hayal kırıklıklarına, yayımcılık ve politik dünyanın çirkin yüzüne bakmamızı sağlamıştır.

2.1.3.4.2. *Taşralı Bir Büyük Adam Paris'te Romanında Paranın Rolü*

Yükselme hırsıyla gözü dönen Lucien, belki ailesini değil ama kendisini o kadar çok ikna etmiştir ki, gerçekler taşradan görüldüğü gibi olmayacaktır. Şiir kitabını pazarlamaya çalışan akıllı Lucien, cebindeki paraları artık nereye yatıracağını biliyordur. Metrese, güzel kıyafetlere gibi pasif yatırım yapmaktan başka çaresi kalmamıştır. Paris'e ayak uydurmak durumundadır. Edebiyat ve gazetecilik dünyasına girerken iyi kalpli olmamak, metresini ağlatmak, dostlarını utandırmak gibi ne kadar çirkin yol varsa bir şairi el üstünde tutmaları için mubahtır.

Gazetecilik, XIX. Yüzyıl Fransız romanlarında ele alınan önemli temalardan bir tanesidir. Honoré de Balzac *Sönmüş Hayaller*'de, Guy de Maupassant *Güzel Dost*'ta ve Goncourt kardeşler *Charles Demailly*'de gazetecilik dünyasına adeta neşter vurmuşlardır. *İnsanlık Komedyası*'nın yazarı Balzac, içinde yaşadığı dönemin kokuşmuş gelenek ve göreneklerini neredeyse tüm romanlarında eleştirmekten büyük haz duymuştur. *Sönmüş Hayaller*, büyük gözlemci Balzac'ın bu romanlarından biridir. Yaşadığı çağın sosyoekonomik, kültürel ve siyasi değişimlerinin hiçbirini gözden kaçırmayan romancı, *Sönmüş Hayaller*'de taşradan Paris'e büyük bir yazar olmak için gelmiş saf ve temiz kahramanının gazetecilik dünyasına girmesiyle köylü kimliğini kaybedişini ve bu dünyanın dalavere ve entrikalarını gözler önüne sermektedir. Kentsoylu sınıfın endüstri devrimiyle zirve yapmaya başladığı 1840'lı yıllar Fransa'sı toplumunda her şey para etrafında dönmekteydi. Daha çok para kazanmak ve güç elde etmek için, gazeteciler de her türlü dalavere ve entrikaya başvurmaktan geri kalmamışlardır. Gazetecilik mesleğinde tecrübesi olan romancımız Balzac, *Sönmüş Hayaller*'de meslek ahlakını tamamen yitiren gazetecileri usta bir gerçekçilikle sunar okuyucuya. *Kırmızı ve Siyah*'ta romanı uzun yol boyunca gezdirilen bir aynaya benzeten Stendhal'in izinden giderek, yaşadığı topluma ayna tutmasını bilmiştir Balzac.(Yönten, 2019: 959).

Para, şöhret hırsı bu seride tavan yapmıştır. Lucien'in para konusundaki tamahkarlığı, başarısızlığı ve Paris'te attığı zararlar, edebiyat dünyasındaki kirli çamaşırlar burada dökülecektir.

2.1.3.4.3. *Bir Yarattıcının Çektikleri Romanında Paranın Rolü*

Paris gazisi olan Lucien'in yurda dönüşü, ailesine ve çevresine karşı yitirdiği itibar, borçlar bu son seride okuyucuyu karşılamaktadır. Para ve şöhret hırsıyla başlattığı yolculuğun bu son durağında Lucien artık son düzlüktedir; bir sonraki sıçrayışını ise *Kibar Fahişelerin İhtişam ve Sefaleti* adlı romanda okuyucuya göstermek üzere şapkasını önüne almıştır.

2.1.3.5. *Kibar Fahişelerin İhtişam ve Sefaleti* Romanında Paranın Rolü

Adli ve polisiye bir suç romanı olarak da ele alabileceğimiz *Kibar Fahişeler*'deki para teması, Lucien'in kralcı rüşvetçilere teslimiyeti olarak da özetlenebilir. Dönemin burjuva toplumundaki hırslı gençleri, makyevelist polis memurları, etkileyici ve göz dolduran hanımları, yozlaşmış hakimler, zengin bankacılar, şeytani haydutları ile Balzac'ın karanlık temasını dolduran başarılı bir ekiple karşı karşıyayızdır. Bu romandaki kompozisyon, Balzac'ın tek bir karakterde ısrarcı olmayıp, renkli karakterleriyle temasını zenginleştirmesi, para mevzusuna her kesim, her meslek, her sınıftan pencere açması olarak tanımlanabilir. Hem ihtişam hem sefaleti bir arada yakalayabildiğimiz bu roman, *İnsanlık Komedyası*'nın küçük bir versiyonu olarak kabul görebilir. Romanını dört bölüme ayıran Balzac, kriminal eserinde Vautrin'i neredeyse romanın merkezine koyar. Genç bir hanımın, Esther, para için bir başkasına satılması, hayatını kaybetmesi, dönemin Fransız yargı sistemi, Ceza Kanunu romanın ayrılan bölümlerinde okuyucuyu sıkıca kavrar. Felsefi açıdan bakmak gerekirse, fuhuş ve hırsızlık, devlet sistemine karşı dişil ve eril bir protesto gibi belirir. Çalmak, belki de hakkı olan şeyi geri almak gibi görülebilir; o halde Balzac, Vautrin karakterine bu sebeple can vermiş, korumuş ve beslemiştir denilebilir. Balzac, para temasını Vautrin üzerinden yürütürken, romanın son sayfasına gelindiğinde yenilmez, acımasız, tutkulu bir karaktere bile veda etmenin zor olduğunu, belki de böyle bir karaktere bile sempati duyulabileceğini göstermiş olabilir.

SONUÇ

İnsanlık Komedyası külliyyatında temel temalar olarak irdelediğimiz para problemi, realizm, aşk, babalık duyguları, cimrilik, hırs temel Balzac konuları olarak karşımıza çıkmıştır. Balzac'ın evrensel bir yazar olmasında şüphesiz *İnsanlık Komedyası*'ndaki kahramanlarına verdiği can ve okurdan koparmak istemediği bu karakterlerin tekrar tekrar karşımıza çıkmasıdır. Gözlemci ve vizyoner Balzac, dönemine ayna tutarken "Romanın Shakespear"i olarak dünya edebiyatındaki yerine oturmuştur. Balzac, *İnsanlık Komedyası*'nda para ve insan ilişkileri konusuna sadık kalarak insanlık ansiklopedisindeki meşalenin ateşini söndürmemiştir. Balzac'ın hayatıyla başlayıp, *İnsanlık Komedyası*'ndaki bazı eserler ışığında paranın rolünü irdelemeye çalıştıktan sonra finale psikanalitik bir yaklaşım açısı getirerek Balzac'ın hayatıyla teze son şekli vermek istedik. Eserler ve yazar hayatı arasındaki paralel ilişkiyle teze daha realist yaklaşmış, eserleri yazardan ayrı düşünemeyeceğimiz kanısını yakalamış olduk.

Balzac kendi romanlarına saklanarak, *İnsanlık Komedyası*'nın belki de kendine hizmet etmesini sağlamıştır.

Balzac'ın kıymetli projesi *İnsanlık Komedyası*'ndaki amaç, Romantizm akımının aksine toplum ve insan davranışının üzerine eğilmektir. Eserleri hem sosyolojik hem psikolojik açıdan değerlendirilebilecek kalitededir. Oscar Wilde'in "19.yüzyıl, bir Balzac icadıdır" ifadesindeki gibi, Paris henüz şehirleşmemişken bile modern şehrin betimlemesini yapmıştır. Paris şehrini karakterize ederken tüm toplumu kapsayan muazzam hareketli, canlı bir karakter yaratmıştır. *İnsanlık Komedyası* projesinin gelişimi şu şekilde olmuştur; evrimleşerek ilerleyen bir yapı olması, romandan romana taşımak istediği karakterlerini bir yerde toplama fikri Balzac'ta bir proje fikri geliştirmiştir. *Le Père Goriot* (1834-1835) da bu tekniği kullandığı ilk roman olacaktır.

- Etudes de Moeurs au XIXe - "Scène de la vie..."
- Etudes philosophiques
- Etudes analytiques - including the "Physiology du mariage"

Balzac, ahlaki, felsefi ve analitik çalışmalarını üç kısma ayırmıştır. İlk çalışma olan ahlaki çalışmalar toplum üzerine olanlardır; sosyal sınıflar, mesleklerden, yaşlardan bahsetmektedir;

ikinci çalışma olan felsefi çalışmalar ise etkilerin sebepleri, son olarak analitik çalışmalar bu fenomenlerin ardındaki esasları ele almaktadır. İlk çalışması olan *Etudes de Moeurs* kendi arasında altı parçaya ayrılmıştır:

- "Scènes de la vie privée"
- "Scènes de la vie de province"
- "Scènes de la vie parisienne"
- "Scènes de la vie politique"
- "Scènes de la vie militaire"
- "Scènes de la vie de campagne"

Özel hayattan, şehirden, Parisli kadınlar, politika, askeri ve kırsal yaşamdan sahneler içermektedir. İşte tam da burada *İnsanlık Komedyası* ifadesinden bahsetmiş ve bu başlığı da imzaladığı bir kontratla yasallaştırmıştır. Ölümüne değin çalıştığı ve bitiremediği bu koleksiyon, 19.yüzyıl Fransa'sının büyük bir resmi olarak kabul edilebilir.

Hazırladığımız bu tezde, Honoré de Balzac'ın *Goriot Baba*, *Parfümcü César Birotteau'nun Yükselişi ve Düşüşü*, *Sönmüş Hayaller İki Şair*, *Taşralı Bir Büyük Adam Paris'te*, *Bir Yaratıcının Çektikleri*, *Eugénie Grandet*, *Kibar Fahişelerin İhtişam ve Sefaleti* eserleri incelenmiştir. 19.yüzyıl Fransız Edebiyatı'nda *İnsanlık Komedyası*'ndaki para mevzularına odaklanılmıştır. Para meseleleri ile beraber yazarımız Balzac'ın da yaşamı irdelenerek paralel bir çalışma sürdürülmek istenmiştir. Gerek psikanalitik bir yaklaşımla gerekse realist bir yaklaşımla eserlere farklı bir yorum getirilmesi ve bu perspektiften değerlendirilmesi sağlanmıştır.

Tez konusuna karar verilirken Balzac ve para meselesinin yan yana gelmesi, en az bizim kadar okuyucu için de bir merak konusu olduğu düşüncesiyle yola çıkılmıştır; eserler farklı açılardan nasıl değerlendirilebilir diye farklı pencereler açılmak istenmiştir. İntihal durumlarına yakalanmamak için mümkün olduğunca esinlenme, alıntı yapma ve kaynak gösterme yoluna gidilmiş; izinsiz kopyalama, bilinçli bir şekilde sahiplenme durumlarından özenle kaçılmıştır. Balzac gibi bir dünya yazarının hayatından ve *İnsanlık Komedyası* gibi bir kaynaktan faydalanmak şüphesiz ki çok aydınlatıcı olmuştur. Balzac'ın kimliğinden faydalanarak eserleri

değerlendirmek, O'nun psikolojisine girmeye çalışmak, neden ve nasıl gibi sorulara cevap aramak bizler açısından da hoş bir heyecan yaratmıştır.

Son olarak ise Balzac'ın kendi hayatının *İnsanlık Komedyası*'na ne kadar uygun olduğunu ve dönemine sekreterlik yaptığını iddia ederken, para kazanmak zorunluluğuyla idam ettirdiği yazı hayatının O'na bir dünya yazarı ünvanı getirdiğini gördük; sil baştan ele aldığı temel mevzuları irdelemeye çalıştık; olmazsa olmaz para meselesine "*İnsanlık Komedyası*" külliyatından bakıp, tez konumuza bir şekil vermeyi amaçladık.

KAYNAKÇA

Âfshari, R. A. (t.y.). Destruction de la famille sous le règne de l'argent dans *Eugénie Grandet* de Balzac. Yüksek lisans tezi, Univesrité Azad de Mashhad, Mashhad

Åkemark, E. (2012). Deux pères, leurs filles et l'argent L'importance de l'argent dans deux romans de Balzac. Yüksek lisans tezi. Linköping: Linköpings universitet

Badiali, M. (2019). Littérature Française Vers La Réalisme. *Liceo Esabac Victoria Colonna*, <http://www.massimilianobadiali.it/C-NATURALISME-5.pdf> adresinden 18 Mayıs 2019 tarihinde edinilmiştir

Budak, A. (2015). Psikanalitik Edebiyat Elestirisi ve Bir Uygulama Denemesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (25)

Chitwood, E. A. (1943). The Wiser In La Comédie Humaine. Degree of Doctor of Philosophy. Madison: The University of Wisconsin.

Çakmak, D. (2007). 19'uncu Yüzyılda Kitabın Öyküsü: Balzac'ın Gözünden Matbaalar ve Kağıt. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (7), 9-25. Retrieved from <http://iletisimdergisi.gsu.edu.tr/issue/7372/96514>

Balzac, H. de. (2014). *Goriot Baba*. Ş.Hulusi (Çev). İstanbul: İletişim Yayıncılık

Balzac, H. de. (2017). *Parfümcü César Birotteau'nun Düşüşü ve Yükselişi*. A.Cemgil (Çev). İstanbul: Everest Yayınları

Balzac, H. de. (2017). *Sönmüş Hayaller 1, İki Şair*. Y.N.Nayır (Çev). İstanbul: Varlık Yayınları

Balzac, H. de. (2017). *Sönmüş Hayaller 2, Taşralı Bir Büyük Adam Paris 'te*. Y.N.Nayır (Çev). İstanbul: Varlık Yayınları

Balzac, H. de. (2017). *Sönmüş Hayaller 3, Bir Yaratıcının Çektikleri*. Y.N.Nayır (Çev). İstanbul: Varlık Yayınları

Ifeoma, O. (2014). “Le Role de l’argent dans *Eugénie Grandet* de Honoré Balzac”, *Journal of Research in Education*. 3(1), 30-34.

Mellers, B. A. (2000). Choice and the relative pleasure of consequences. *Psychological Bulletin*, 126, 910-924.

Namo, A. K. (2014). L’envirement de L’argent Dans La Societe Française de 19e Siecle: Une Etude Du Capitalisme Dans *Eugénie Grandet* et Le Pere Goriot d’Honoré de Balzac. Yüksek Lisans Tezi, Benue State University, Benue.

URL-1, <https://sozluk.romankahramanlari.com/sozluk/rastignac/> Rastignac, 18 Mayıs 2019

Ruggiero, V. (2015). Balzac and the crime of the powerful. *Societies*, 5(2), 325-338.

Samira, B. (2012). Balzac entre le mot et l’écu: le vécu. *Maître de Conférences* (pp. 29-36). Batna: Université de Batna.

Şen, M. (1986). Sarrasıne. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (3), 125-135.

Yaseen, S. A. (2010). Avarice et Amour dans *Eugénie Grandet* de Balzac, *Al-Mustansiriya Journal of Arts*, (53), 1-25.

Yıldız, S. (2014). Freudyen Psikanaliz Kuramları Işığında Balzac’ı İncelemek: Tuhaf Öyküler. Atatürk Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum

Yıldız, S. (2014). Freudyen Psikanaliz Kuramları Işığında Balzac’ı İncelemek: Tuhaf Öyküler. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum

Yönten, U. (2019). “Balzac’ın *Sönmüş Hayaller*’inde Gazetecilik Eleştirisi”, Modern Dönemde Edebiyat, Eğitim, İktisat ve Mühendislik, Editörler Prof. Dr. Handan Asude BAŞAL, Dr. Mine Nazan Kerimak ÖNER, Dr. Yasemin ULUTÜRK. Ankara: Berikan Yayınevi.

Zweig, S. (2004). *Üç Büyük Usta: Balzac, Dickens, Dostoyevski*. Nafer Ermiş (Çev).
İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	Senem ERŞAHİN
Doğum Yeri ve Tarihi	SAMSUN, 26.03.1987
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı
Yüksek Lisans Öğrenimi	Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yabancı Diller Eğitimi Fransız Dili A.B.D.
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce, Fransızca ve Rusça
İletişim Bilgileri	E-Posta Adresi: uguroglusenem@gmail.com
Tarih	2019